

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Аналіз та оцінка фінансових результатів малих підприємств у регіоні
(на матеріалах Волинської області)

спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Економіка»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ЕК-41
САВИЦЬКИЙ Павло Павлович

_____
(підпис)

Керівник:
К.е.н., доцент
Дзямулич Микола Іванович

_____
(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Доктор філософії (PhD), старший викладач
Гарант освітньої програми:
Косінський Петро Миколайович

_____
(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки
проф. Шубалий О.М.

«__» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

САВИЦЬКИЙ Павло Павлович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Аналіз та оцінка фінансових результатів малих підприємств у регіоні (на матеріалах Волинської області)

Керівник роботи: Дзямучич М.І.

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. №488/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «14» червня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи статистичні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Волинській області, навчальні посібники і підручники, наукові статті і тези наукових конференцій, монографії та брошури, інформація з відкритих джерел з мережі Інтернет тощо.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ДОДАТКИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1. Аналіз теоретико-методичних підходів до розуміння поняття «фінансові результати»

2. Загальна модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

3. Відмінності використання міжнародних та національних стандартів фінансової звітності

4. Зміна кількості малих підприємств у Волинській області за 2016-2021 роки

5. Аналіз зміни кількості мікропідприємств у Волинській області за 2016-2021 роки

6. Динаміка кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб населення

7. Динаміка чисельності зайнятих і найманих працівників малих підприємств

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>1 розділ</i>	<i>доц. Дзямулич М.І.</i>		
<i>2 розділ</i>	<i>доц. Дзямулич М.І.</i>		
<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>доц. Дзямулич М.І.</i>		

7. Дата видачі завдання «30» вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 30.09.2023</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 31.10.2023</i>	
3.	<i>1 розділ</i>	<i>до 30.12.2023</i>	
4.	<i>2 розділ</i>	<i>до 15.04.2024</i>	
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 20.05.2024</i>	
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.05.2024</i>	
7.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 27.05.2024</i>	
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 31.05.2024</i>	
9.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.06.2024</i>	
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 07.06.2024</i>	
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 14.06.2024</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (Савицький П.П.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (Дзямулич М.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Савицький П.П. Аналіз та оцінка фінансових результатів малих підприємств у регіоні (на матеріалах Волинської області). – Кваліфікаційна робота бакалавра на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма «Економіка». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є аналіз та оцінка фінансових результатів малих підприємств Волинської області, виявлення ключових факторів, що впливають на їх фінансову стабільність та ефективність, а також розробка рекомендацій для підвищення фінансової стійкості та покращення фінансових показників малих підприємств регіону. Об'єктом дослідження є фінансові результати малих підприємств Волинської області. Предмет дослідження – фінансові результати діяльності малих підприємств Волинської області, методи та підходи до аналізу та оцінки цих результатів, а також вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансову стабільність та ефективність малих підприємств.

У першому розділі досліджено теоретичні засади формування фінансових результатів суб'єктів господарювання, розглянуто особливості оцінки та аналізу фінансових результатів підприємства

Другий розділ містить та оцінку фінансових результатів малих підприємств Волинській області. Здійснено аналіз показників економічної діяльності малих підприємств

У висновках і пропозиціях підведено підсумки дослідження, а також розроблено концептуальні засади покращення фінансових результатів підприємств регіону.

Ключові слова: фінансові результати, прибуток, чистий дохід, витрати підприємства, рентабельність.

ANNOTATION

Savitskyi P.P. Analysis and evaluation of financial results of small enterprises in the region (on materials of the Volyn region). – Manuscript.

Qualification work of bachelor in the specialty 051 Economics, educational program "Economics". Lutsk National Technical University. Luck, 2024.

The method of the bachelor's qualification work is the analysis and evaluation of the financial results of small enterprises of the Volyn region, the identification of key factors affecting their financial stability and efficiency, as well as the development of recommendations for increasing the financial stability and improving the financial indicators of small enterprises in the region. The object of the study is the financial results of small enterprises of the Volyn region. The subject of the study is the financial results of small enterprises of the Volyn region, methods and approaches to the analysis and evaluation of these results, as well as the influence of external and internal factors on the financial stability and efficiency of small enterprises.

In the first chapter, the theoretical foundations of the formation of financial results of economic entities, features of assessment and analysis of financial results of the enterprise are investigated.

The second section contains an assessment of the financial results of small enterprises of the Volyn region. An analysis of indicators of economic activity of small enterprises was carried out

The conclusions and proposals summarize the results of the research, as well as develop conceptual principles for improving the financial results of enterprises in the region.

Key words: financial results, profit, net income, enterprise expenses, profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	11
1.1. Сутність фінансових результатів підприємства як економічної категорії	11
1.2. Особливості оцінки та аналізу фінансових результатів підприємства	15
1.3. Міжнародний досвід оцінки фінансової діяльності підприємств	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	22
2.1. Характеристика та аналіз діяльності малих підприємств у Волинській області	22
2.2. Аналіз показників економічної діяльності малих підприємств	30
2.3. Аналіз та оцінки фінансових результатів діяльності малих підприємств у регіоні	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність теми. Особливості формування фінансових результатів малих підприємств визначаються їх специфікою функціонування у регіональній економіці. Зокрема, малі підприємства є ключовими для створення робочих місць, інновацій та розвитку місцевих ринків. В умовах нестабільності економічного середовища, зростання конкуренції та впливу глобальних економічних викликів, дослідження фінансових показників малих підприємств дозволяє виявити проблемні аспекти та можливості для їх вирішення. Аналіз та оцінка фінансових результатів при цьому сприятимуть розробці ефективних стратегій управління, підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності малих підприємств у регіоні.

Крім цього, аналіз фінансових результатів підприємств сприяє розумінню специфіки їх функціонування, враховуючи регіональні особливості та умови. Це набуває особливого значення в контексті формування державної політики підтримки малого бізнесу. Виявлення ефективних фінансових підходів та стратегій відкриває можливості щодо покращення загальної якості управлінських рішень та забезпечити стабільного розвитку підприємств. Наслідком цього є інтенсифікація економічного зростання регіону в цілому. Усе це визначає актуальність дослідження фінансових результатів малих підприємств, як основи для їх подальшого розвитку.

Дослідження проблематики формування фінансових результатів малих підприємств охоплює різні аспекти аналізу та оцінки їх діяльності. При цьому вивчення показників фінансової стабільності, ліквідності та рентабельності є основою наукових напрацювань таких дослідників, як Бланк І.А. та Лігоненко Л.О. При цьому основні дослідження зазначених авторів стосуються методів фінансового аналізу, що дозволяють оцінити ефективність діяльності підприємств. Разом з тим наразі існує об'єктивна потреба дослідження впливу зовнішніх факторів, таких як макроекономічні умови та державна підтримка, на фінансові результати малих підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є аналіз та оцінка фінансових результатів малих підприємств Волинської області, виявлення ключових факторів, що впливають на їх фінансову стабільність та ефективність, а також розробка рекомендацій для підвищення фінансової стійкості та покращення фінансових показників малих підприємств регіону. Для її досягнення виникає необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити сутність фінансових результатів підприємства як економічної категорії;
- визначити особливості оцінки та аналізу фінансових результатів підприємства;
- розглянути міжнародний досвід оцінки фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- представити характеристику та аналіз діяльності малих підприємств у Волинській області;
- провести аналіз показників економічної діяльності малих підприємств;
- провести аналіз та оцінку фінансових результатів діяльності малих підприємств у регіоні;
- обґрунтувати заходи для покращення фінансових результатів діяльності малих підприємств у регіоні.

Об'єктом дослідження є фінансові результати малих підприємств Волинської області

Предметом дослідження є фінансові результати діяльності малих підприємств Волинської області, методи та підходи до аналізу та оцінки цих результатів, а також вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансову стабільність та ефективність малих підприємств.

Методи дослідження. В процесі виконання кваліфікаційної роботи було використано ряд загальних та спеціальних методів наукового пізнання, до числа яких відносяться наступні:

- системний підхід, що застосовувався для аналізу фінансових результатів малих підприємств Волинської області, що дозволило визначити взаємозв'язки

між різними фінансовими показниками та факторами, що впливають на фінансову стабільність підприємств;

– метод аналізу та синтезу, який використовувався для вивчення окремих фінансових показників малих підприємств, таких як ліквідність, рентабельність, платоспроможність тощо;

– метод індукції та дедукції використовувався для узагальнення індивідуальних фінансових показників окремих підприємств та формування загальних висновків щодо фінансових результатів малих підприємств;

– метод графічного аналізу був використаний для візуалізації фінансових даних, що включало побудову графіків, діаграм та інших візуальних інструментів наочного представлення динаміки фінансових показників

– програмно-цільовий метод, який був застосований для розробки рекомендацій та пропозицій щодо покращення фінансових результатів малих підприємств.

Інформаційною базою дослідження стали: статистичні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Волинській області, навчальні посібники і підручники, наукові статті і тези наукових конференцій, монографії та брошури, а також інша інформація з відкритих джерел.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у роботі методичні підходи до аналізу, оцінки, представлені пропозиції щодо підвищення фінансових результатів малих підприємств можуть бути використані органами влади та місцевим малим бізнесом у Волинської області.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані під час міжнародного наукового семінару на тему «Україна – ЄС: виклики та перспективи», організованого кафедрою економіки ЛНТУ та кафедрою політики економічної та регіональної Університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні (UMCS) 16 травня 2024 року.

Публікації. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження були викладені в одних тезах доповідей наукового семінару загальним обсягом 0,1 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 51 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 13 рисунків та 5 таблиць. Список використаних джерел складається з 29 найменувань і представлений на 3 сторінках. Робота містить 2 додатки, викладених на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Сутність фінансових результатів підприємства як економічної категорії

Фінансові результати підприємства є однією з основних економічних категорій, яка відображає підсумок його фінансово-господарської діяльності за певний період. Ця категорія є комплексним показником, що охоплює різні аспекти фінансового стану підприємства і слугує основою для оцінки його економічної ефективності, стабільності та перспектив розвитку. Фінансові результати при цьому визначаються шляхом аналізу доходів і витрат підприємства, а також рентабельності його діяльності.

Практично фінансові результати можуть розглядатися як у вузькому, так і у широкому розумінні. У вузькому розумінні фінансовий результат відображається у формі чистого прибутку або збитку, який залишається після вирахування всіх витрат з отриманих доходів підприємства. У широкому розумінні фінансові результати включають також такі показники, як валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування та чистий прибуток після оподаткування. Кожен з цих показників характеризує окремий аспект фінансової діяльності суб'єкта господарювання та відображає різні етапи формування фінансових результатів.

Отже, важливість фінансових результатів як економічної категорії полягає у тому, що вони є основним джерелом інформації для різних груп користувачів: керівництва підприємства, інвесторів, кредиторів, акціонерів, податкових органів та інших зацікавлених сторін. Для керівництва суб'єкта господарювання фінансові результати є індикатором ефективності управлінських рішень і основою для розробки стратегічних планів. Інвестори та кредитори використовують ці показники для оцінки фінансової стійкості та

ліквідності підприємства, а також для прийняття рішень щодо інвестування та кредитування. Акціонери цікавляться фінансовими результатами з точки зору отримання дивідендів та зростання вартості акцій.

Загалом багатоманітність підходів до розуміння даної економічної категорії можна дослідити шляхом оцінки її розуміння різними науковцями (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. – Аналіз сучасних теоретико-методичних підходів до розуміння поняття «фінансові результати»

Дослідник	Визначення поняття «фінансові результати»
Білик М. Д.	«Фінансові результати – це прибуток або збиток суб'єкта господарювання, що визначається як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства і за позитивного його результату представляє додаткову вартість, виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки ефективності його діяльності.» [1].
Власова Н. О.	«Фінансові результати – це оцінка різниці між поточними доходами в процесі їх формування, розподілу та використання на покриття відповідних їм елементів витрат підприємства за всіма видами діяльності за певний період часу відповідно до нормативної бази складання фінансової звітності» [4].
Вороніна О. О.	«Фінансові результати – це якісна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства та відображає значущість і сталість розвитку підприємства, впливовість на його фінансово-господарську діяльність чинників зовнішнього середовища і кількісно узагальнюється у вигляді прибутків/збитків, зміни власного капіталу, його окремих складових» [5].
Лучко М. Р.	«Фінансові результати – це сума валового доходу від звичайної і надзвичайної діяльності підприємства, зменшеного на суму витрат, пов'язаних із виконанням господарської діяльності на підприємстві, непрямих податків та податку на прибуток за окремий звітний період» [11].
Мочерний С. В.	«Фінансові результати – це грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках» [19].
Попович О. В.	«Фінансові результати – це визначальний критерій ефективності господарювання, а позитивне значення фінансового результату визначає можливість подальшого розвитку авіапідприємства та створює запас фінансової стійкості, який дає авіапідприємству змогу оперативно реагувати на зміни у ринковій кон'юнктурі» [21].
Скалюк Р. В.	«Фінансові результати – це підсумкова категорія результативності господарської діяльності, котра відображає величину економічних вигод отриманих (втрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, що виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку), які характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства» [25].

Таким чином, на основі опрацювання підходів щодо розуміння сутності фінансових результатів можемо запропонувати авторське бачення даного поняття. Фінансові результати – це комплексний показник, що відображає кінцевий підсумок фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання за певний період, який включає в себе всі доходи, витрати, прибутки та збитки підприємства і характеризує його економічну ефективність, фінансову стійкість та здатність до подальшого розвитку. При цьому фінансові результати є основним критерієм оцінки успішності управлінських рішень та функціональною основою для стратегічного планування та розподілу ресурсів підприємства.

Формування фінансових результатів залежить від багатьох факторів, які можна розділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори включають економічну ситуацію в країні, рівень конкуренції на ринку, податкову політику, законодавчі та регуляторні умови, стан фінансових ринків та доступність кредитних ресурсів. Внутрішні фактори охоплюють ефективність управління підприємством, рівень організації виробничого процесу, структуру витрат, політику ціноутворення, якість продукції та послуг, а також інноваційний потенціал підприємства.

Практична оцінка фінансових результатів підприємства здійснюється за допомогою різних методів фінансового аналізу. Одним з найважливіших методів є аналіз фінансових коефіцієнтів, який дозволяє оцінити ліквідність, рентабельність, платоспроможність та фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Аналіз горизонтальних і вертикальних змін у фінансових звітах дозволяє виявити тенденції та динаміку розвитку підприємства. Крім цього, використовуються методи порівняльного аналізу, які дозволяють зіставити фінансові результати підприємства з показниками аналогічних підприємств галузі.

Фінансові результати суб'єкта господарювання також тісно пов'язані з його інвестиційною діяльністю. Зокрема, інвестиційні рішення впливають на структуру активів підприємства, рівень його капіталізації та здатність

генерувати доходи у майбутньому. Відповідно, фінансові результати відображають ефективність використання інвестиційних ресурсів та їхній вплив на загальну вартість підприємства.

Рентабельність, як один з ключових індикаторів фінансових результатів, характеризує віддачу від вкладених ресурсів та ефективність використання капіталу суб'єкта господарювання. Висока рентабельність свідчить про успішну діяльність підприємства і його здатність до самофінансування та розвитку. Низька рентабельність або збитковість, навпаки, вказують на проблеми у фінансово-господарській діяльності та необхідність вжиття заходів для покращення ситуації.

Крім того, сучасні тенденції розвитку економіки висувають нові вимоги до управління фінансовими результатами підприємства. Так, в умовах глобалізації, підвищеної конкуренції та швидких змін у технологіях підприємства повинні бути здатними швидко адаптуватися до нових умов, ефективно управляти своїми ресурсами та постійно шукати можливості для підвищення власної конкурентоспроможності. В даному контексті особливого значення набувають інновації, цифровізація та інформаційні технології, які стають ключовими факторами успіху для підприємств, що функціонують на сучасному ринку.

Таким чином, приходимо до висновку, що фінансові результати підприємства є важливою економічною категорією, яка відображає успішність його господарської діяльності та виступає функціональною основою для прийняття управлінських рішень. Вони є комплексним показником, що охоплює різні аспекти фінансового стану підприємства та його перспективи розвитку. Тому ефективне управління фінансовими результатами вимагає комплексного підходу, який включає аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, використання сучасних методів фінансового аналізу та впровадження інноваційних рішень.

1.2. Особливості оцінки та аналізу фінансових результатів підприємства

Оцінка та аналіз фінансових результатів підприємства є важливими складовими фінансового менеджменту, що дозволяють оцінити ефективність діяльності, визначити проблемні аспекти та сформулювати стратегії для їхнього вирішення. Фінансові результати відображають підсумок фінансово-господарської діяльності підприємства, включаючи доходи, витрати, прибутки та збитки. Аналіз цих результатів дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечувати стабільний розвиток підприємства (рис. 1.1).

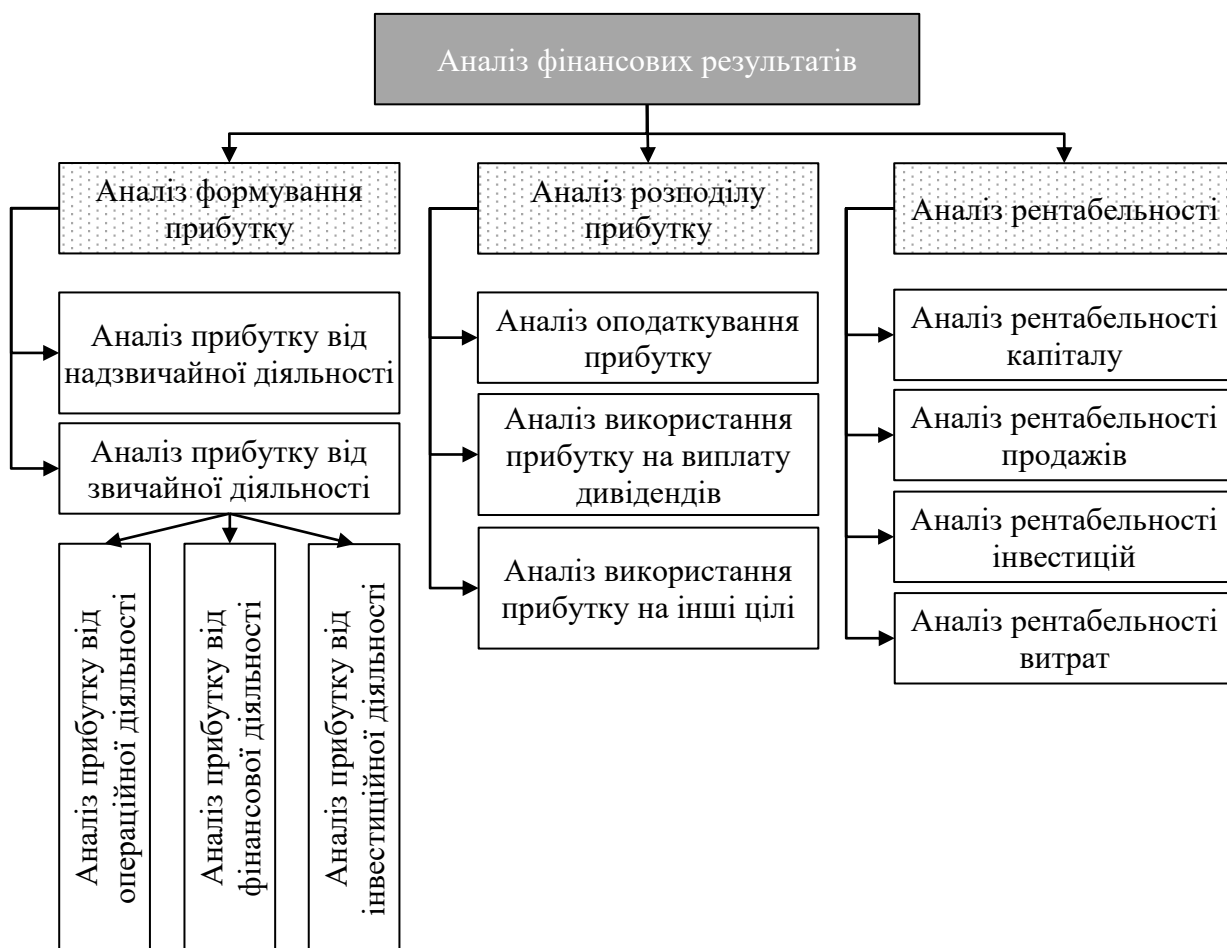

Рис. 1.1. Загальна модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

(систематизовано автором на основі [4])

Оцінка фінансових результатів починається з аналізу фінансової звітності підприємства, яка включає баланс, звіт про фінансові результати (звіт про прибутки та збитки), звіт про рух грошових коштів та звіт про власний капітал. Кожен з цих звітів надає інформацію про різні аспекти фінансового стану підприємства та є важливим джерелом даних для подальшого аналізу.

Першим кроком у процесі оцінки фінансових результатів є аналіз доходів підприємства. Доходи відображають суму коштів, отриманих підприємством від реалізації продукції, надання послуг або виконання робіт. Вони є основним джерелом фінансових ресурсів і визначають потенціал підприємства для генерування прибутків. Важливою складовою цього аналізу є вивчення структури доходів, визначення основних джерел доходів та аналіз їх динаміки у часі.

Витрати підприємства є наступним важливим аспектом оцінки фінансових результатів. Вони включають всі затрати, понесені у процесі діяльності суб'єкта господарювання, такі як витрати на сировину та матеріали, заробітну плату, амортизацію, адміністративні та інші витрати. Аналіз витрат дозволяє визначити ефективність використання ресурсів, виявити резерви для зниження витрат та підвищення прибутковості. Оцінка структури витрат та їх динаміки також є важливим етапом аналізу.

Прибуток підприємства, як відомо, є результатом різниці між доходами та витратами. Він є ключовим показником фінансової ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Аналіз прибутку при цьому включає визначення валового, операційного, прибутку до оподаткування та чистого прибутку. Кожен з цих показників відображає різні етапи формування фінансових результатів і дозволяє більш детально оцінити фінансовий стан підприємства. Окрім того, аналіз прибутку дозволяє визначити фактори, що впливають на його величину, та розробити заходи для його підвищення.

Фінансовий аналіз діяльності підприємства також включає оцінку рентабельності, яка характеризує віддачу від вкладених ресурсів. Рентабельність розраховується як відношення прибутку до обсягу продажів,

активів або власного капіталу. Висока рентабельність свідчить про ефективне використання ресурсів та успішність діяльності підприємства. Аналіз рентабельності дозволяє визначити найбільш прибуткові напрями діяльності та прийняти рішення щодо оптимізації ресурсів.

Оцінка фінансових результатів підприємства також передбачає аналіз фінансової стійкості, який включає оцінку ліквідності та платоспроможності. Ліквідність характеризує здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів. Платоспроможність визначає здатність підприємства виконувати свої загальні фінансові зобов'язання у довгостроковій перспективі. Аналіз цих показників дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства та його здатність до подальшого розвитку.

Особливу увагу в процесі оцінки фінансових результатів слід приділяти аналізу грошових потоків. Звіт про рух грошових коштів надає інформацію про надходження та витрачання коштів за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю. Аналіз грошових потоків дозволяє визначити, як підприємство генерує та використовує свої фінансові ресурси, виявити проблеми з ліквідністю та забезпечити контроль за грошовими потоками.

Для більш повного розуміння фінансового стану підприємства важливо також проводити порівняльний аналіз, який передбачає зіставлення фінансових результатів підприємства з аналогічними показниками інших підприємств галузі або з середніми галузевими показниками. Це дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства, визначити його сильні та слабкі сторони та розробити стратегії для покращення фінансових результатів.

Сучасні тенденції розвитку економіки вимагають від підприємств впровадження інноваційних підходів до оцінки та аналізу фінансових результатів. Використання інформаційних технологій та програмного забезпечення для фінансового аналізу дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу фінансових даних, підвищити точність та оперативність

оцінки, а також забезпечити більш ефективне управління фінансовими ресурсами.

Таким чином, оцінка та аналіз фінансових результатів підприємства є складним та багатогранним процесом, який включає в себе аналіз доходів, витрат, прибутків, рентабельності, ліквідності, платоспроможності та грошових потоків. Використання різних методів фінансового аналізу та врахування впливу зовнішніх та внутрішніх факторів дозволяє отримати об'єктивну оцінку стосовно фінансового стану підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення його стабільного розвитку і підвищення ефективності діяльності.

1.3. Міжнародний досвід оцінки фінансової діяльності підприємств

Оцінка фінансової діяльності підприємств є важливою складовою управлінського процесу в будь-якій країні. На міжнародному рівні існують різні підходи та методики, які спрямовані на об'єктивну оцінку фінансових показників підприємств та їхнє порівняння між собою. Ці методи і підходи розробляються з урахуванням специфіки економічного середовища, законодавства та культурних особливостей різних країн, що дозволяє забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами на глобальному рівні.

Одним з ключових аспектів міжнародного досвіду оцінки фінансової діяльності підприємств є використання загально визнаних стандартів фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є основою для формування фінансової звітності багатьох підприємств у всьому світі. Вони забезпечують прозорість, порівнянність та зрозумілість фінансових звітів для користувачів, включаючи інвесторів, кредиторів та регуляторні органи. Використання МСФЗ дозволяє підприємствам подавати фінансові результати у відповідності до єдиних стандартів, що сприяє підвищенню довіри та полегшує

процес залучення інвестицій. При цьому існує суттєва різниця між принципами формування та використання міжнародних та національних стандартів фінансової звітності, на основі яких визначаються фінансові результати (рис. 1.2).

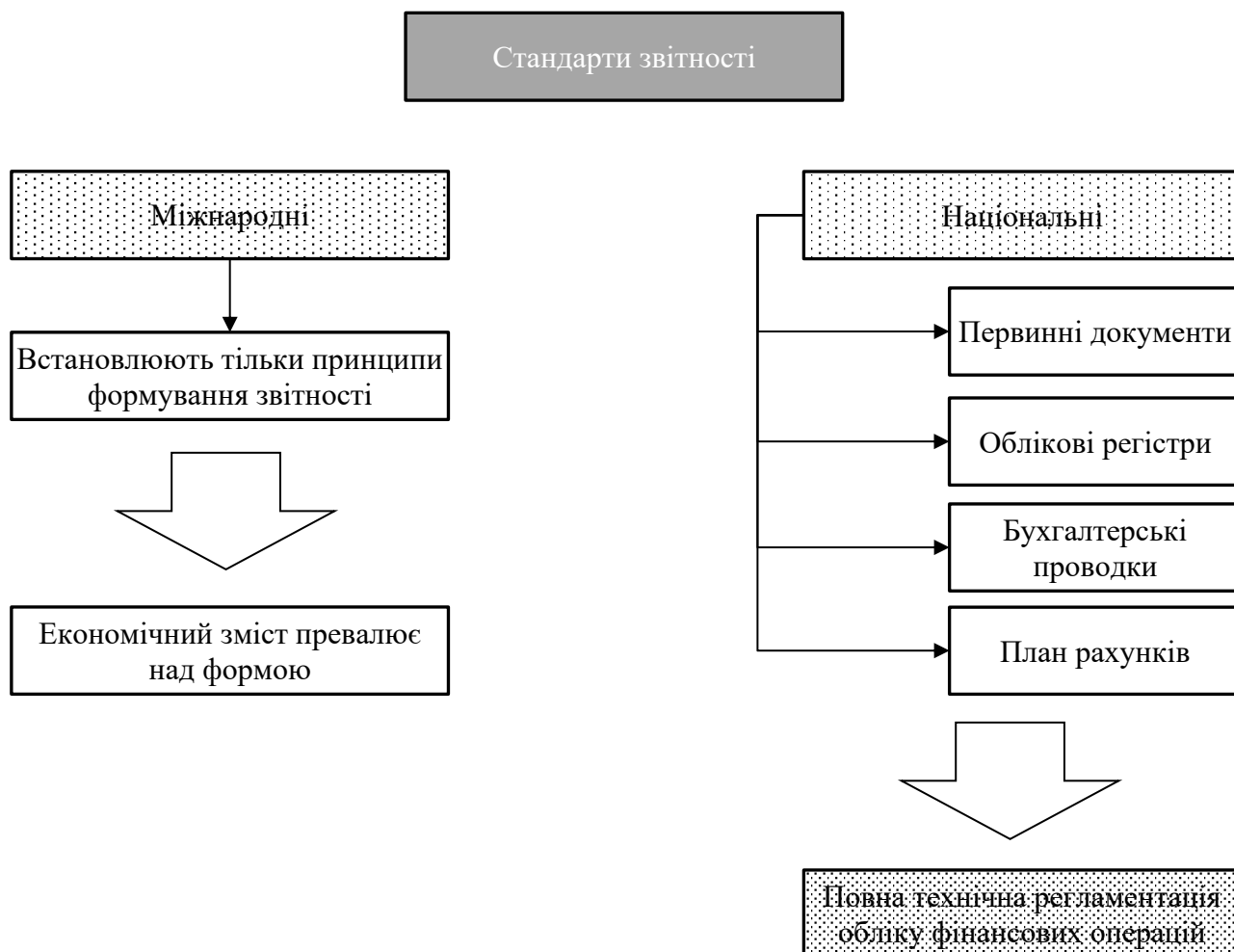

Рис. 1.2. Відмінності використання міжнародних та національних стандартів фінансової звітності
(побудовано автором на основі [15])

Важливою складовою міжнародних підходів є застосування різних методик фінансового аналізу. У країнах з розвинутою економікою широко використовуються коефіцієнтний аналіз, горизонтальний і вертикальний аналіз, трендовий аналіз та методи порівняльного аналізу. Коефіцієнтний аналіз включає розрахунок таких показників, як ліквідність, рентабельність,

платоспроможність та фінансова стабільність. Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити динаміку змін фінансових показників у часі, а вертикальний аналіз – структуру фінансової звітності. Трендовий аналіз спрямований на виявлення довгострокових тенденцій розвитку підприємства. Порівняльний аналіз дозволяє зіставити фінансові результати з аналогічними показниками інших підприємств галузі.

Інноваційні підходи до оцінки фінансової діяльності активно впроваджуються в міжнародній практиці. Використання сучасних цифрових та інформаційних технологій дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу фінансових даних, що підвищує точність і швидкість оцінки. Зокрема, застосування програмного забезпечення для фінансового моделювання та прогнозування дозволяє розробляти детальні фінансові плани, оцінювати різні сценарії розвитку та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

На міжнародному рівні також велике значення має система корпоративного управління, яка включає правила та процедури, спрямовані на забезпечення ефективного управління підприємством та захист прав акціонерів. Розвинуті системи корпоративного управління сприяють підвищенню прозорості фінансової діяльності, а також зниженню ризиків та покращенню якості управлінських рішень. При цьому застосування підходів корпоративного управління дозволяє підприємствам більш ефективно оцінювати свої фінансові результати та забезпечувати стійкий розвиток.

Оцінка фінансової діяльності підприємств у різних країнах може мати свої особливості, зумовлені національними стандартами бухгалтерського обліку та звітності. Наприклад, у США підприємства використовують Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP), які відрізняються від МСФЗ. Відмінності у стандартах можуть впливати на методи оцінки та інтерпретацію фінансових показників, що вимагає їх врахування при проведенні міжнародних порівнянь.

Іншою важливою складовою міжнародного досвіду є впровадження стандартів сталого розвитку та соціальної відповідальності у фінансову

діяльність підприємств. Постійне зростання уваги до екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів змушує підприємства враховувати ці аспекти у своїй фінансовій діяльності. Оцінка ESG показників стає невід'ємною частиною фінансового аналізу, що дозволяє інвесторам та іншим зацікавленим сторонам оцінювати не тільки фінансову, але й соціальну ефективність діяльності підприємств.

Важливу роль у міжнародній практиці оцінки фінансової діяльності відіграють кредитні рейтингові агентства, такі як Standard & Poor's, Moody's та Fitch. Вони проводять незалежну оцінку кредитоспроможності підприємств, що допомагає інвесторам приймати обгрунтовані рішення щодо інвестування. Рейтинги агентств при цьому базуються на детальному аналізі фінансових показників, управлінських практик та інших факторів, що впливають на фінансову стабільність підприємств.

На міжнародному рівні також активно використовуються підходи до оцінки вартості підприємств, такі як метод дисконтування грошових потоків (DCF), порівняльний аналіз та метод ринкових множників. Метод DCF базується на прогнозуванні майбутніх грошових потоків та їхньому дисконтуванні до поточної вартості. Порівняльний аналіз включає зіставлення фінансових показників підприємства з аналогічними показниками конкурентів або середніми галузевими значеннями. Метод ринкових множників базується на використанні коефіцієнтів, які відображають співвідношення між ринковою вартістю підприємства та його фінансовими показниками.

Таким чином, міжнародний досвід оцінки фінансової діяльності підприємств показує наявність ефективних підходів, які можуть бути використані для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. При цьому використання загальновизнаних стандартів фінансової звітності, інноваційних методик фінансового аналізу та стандартів сталого розвитку дозволяє підприємствам забезпечувати високий рівень прозорості, надійності та конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Характеристика та аналіз діяльності малих підприємств у Волинській області

Війна в Україні спричинила значні руйнування та порушення економічних систем по всій країні. Волинська область, розташована на західному кордоні України, також зазнала негативного впливу війни, хоча й не в такій мірі, як інші регіони. Проте, війна створила нові виклики та можливості для розвитку малих підприємств у Волинській області.

Малі підприємства відіграють важливу роль у будь-якій економіці, але їх значення особливо зростає в період воєнних дій. Вони є більш гнучкими та динамічними, ніж великі підприємства, що робить їх більш стійкими до шоків та змін, а також можуть швидше адаптуватися до нових потреб ринку та створювати нові робочі місця.

У Волинській області розвиток МП може мати ряд додаткових переваг у воєнний час. Це підтримка місцевої економіки, адже малі підприємства як правило закупають товари та послуги у місцевих постачальників, що стимулює економічне зростання на місцевому рівні.

Крім того, малі підприємства є одним з основних джерел нових робочих місць в економіці регіону. Також малі підприємства надають людям можливість отримати дохід та забезпечити себе та свої сім'ї, що може допомогти зменшити рівень соціальної напруженості. В період війни малі підприємства надають людям відчуття мети та сенсу життя, що може бути важливо в період воєнних дій.

Важливо, Кабінет Міністрів України вживає низку заходів для підтримки розвитку малих підприємства в умовах війни. До цих заходів належать: надання фінансової допомоги (малі підприємства можуть отримати кредити, гранти та

інші види фінансової допомоги від уряду та міжнародних організацій); податкові пільги (вони можуть отримувати податкові пільги, які допомагають їм зменшити свої витрати та збільшити прибуток); навчання та консультації (малі підприємства можуть отримати доступ до навчальних програм та консультацій, які допоможуть їм розвивати свої підприємства).

Отже, розвиток малих підприємства у Волинській області в період війни є важливим для підтримки місцевої економіки, створення робочих місць, підтримки соціальної стабільності та психологічного добробуту людей. Уряд України вживає низку заходів для підтримки розвитку малих підприємств, і очікується, що це допоможе їм відігравати ще більшу роль у відновленні економіки області після війни.

Надалі вивчимо динаміку кількості малих підприємств у Волинській області (рис. 2.1).

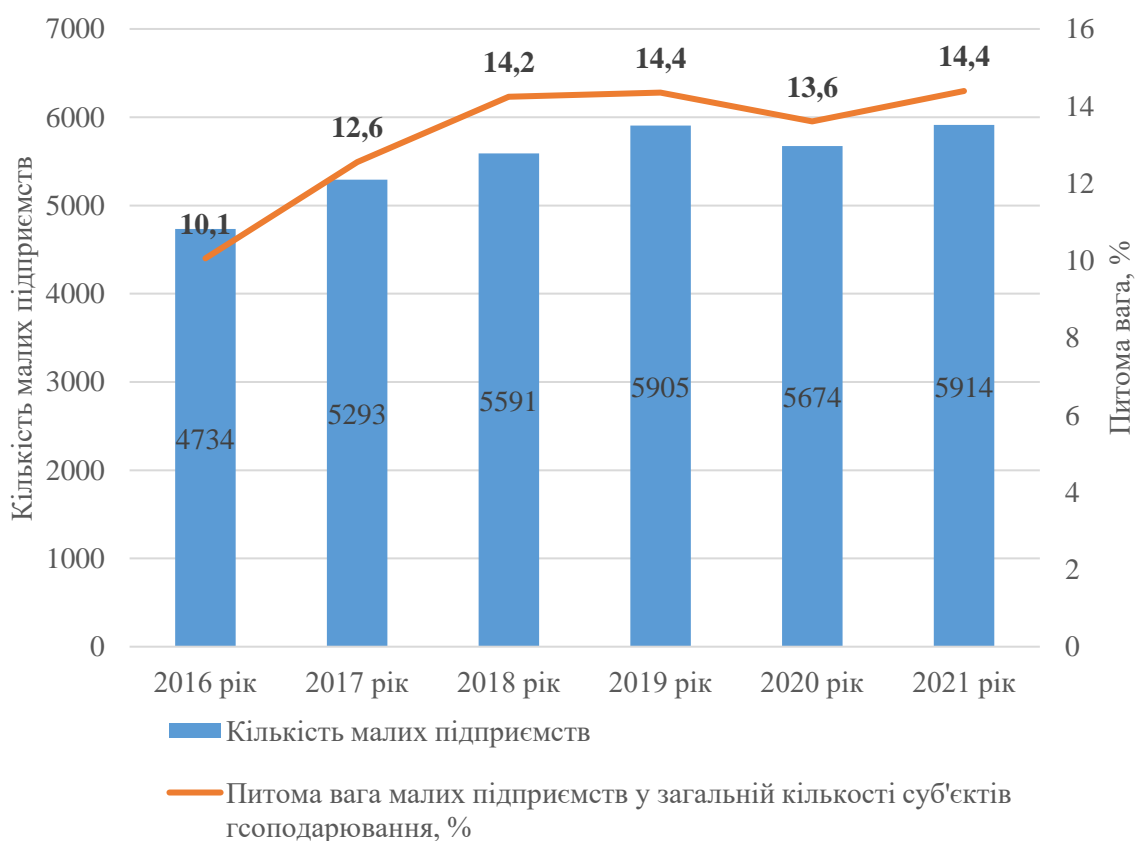

Рис. 2.1. Зміна кількості малих підприємств у Волинській області за 2016-2021 роки (побудовано автором за даними [6])

З діаграми видно, що у 2016 році в області було зареєстровано 4734 малих підприємств, а у 2017 році їх кількість зменшилася на 15% до 3991 одиниць. Це було пов'язано з низкою факторів, таких як економічний спад, що розпочався в 2014 році, та погіршення інвестиційного клімату в країні. У 2018 році кількість малих підприємств почала зростати, досягнувши 5293 одиниць, але у 2019 році цей показник знову зменшився до 5674 одиниць. Надалі у 2020 році, незважаючи на пандемію COVID-19, кількість цих підприємств зросла до 5914 одиниць, а у 2021 році цей показник досяг максимуму за весь досліджуваний період – 5905 одиниць.

У той же час, у 2016 році питома вага малих підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання становила 10,1%, а у 2017 році цей показник зріс до 12,6%, що свідчить про зростання ролі малих підприємств в економіці області. Надалі у 2018 році їх питома вага зменшилася до 12%, але у 2019 році цей показник знову зріс до 14%. Після цього у 2020 році питома вага малих підприємств зменшилася до 13,6%, а у 2021 році цей показник знову зріс до 14,4%, досягнувши максимуму за весь досліджуваний період.

Отже кількість малих підприємств у Волинській області за 2016-2021 роки характеризувалася нестабільністю. У 2017 році спостерігалось значне скорочення їх кількості, що було пов'язано з економічним спадом та погіршенням інвестиційного клімату в країні. З 2018 року спостерігається тенденція до зростання кількості малих підприємств, що свідчить про поступове відновлення економіки області. Питома вага малих підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання також мала нестабільну динаміку, але загалом продемонструвала тенденцію до зростання. У 2021 році кількість малих підприємств та їх питома вага досягли максимуму за весь досліджуваний період, що свідчить про зростання їх ролі загалом в економіці Волинської області.

Важливе значення має також вивчення динаміки кількості мікропідприємств з поміж загальної кількості малих підприємств у Волинській області (рис. 2.2).

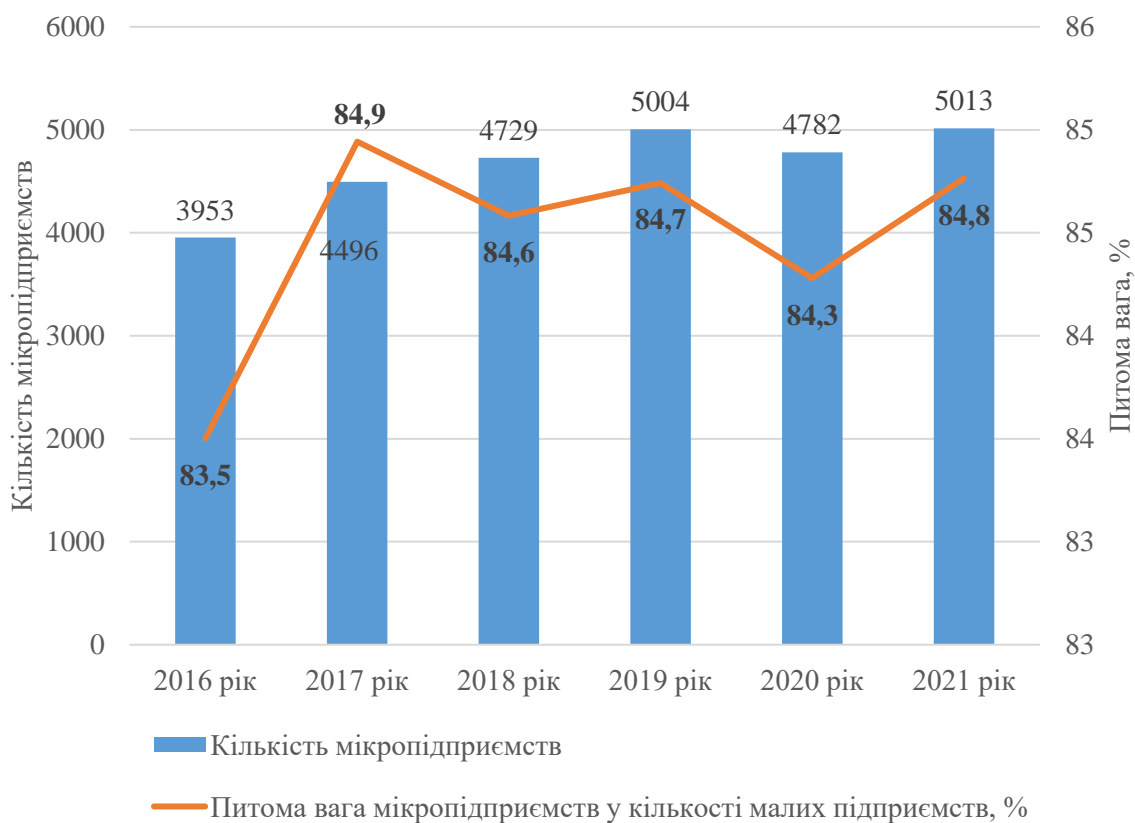

Рис. 2.2. Аналіз зміни кількості мікропідприємств у Волинській області за 2016-2021 роки (побудовано автором за даними [6])

Згідно з даними діаграми, кількість мікропідприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років збільшувалася. У 2016 році кількість мікропідприємств становила 3953 і збільшилася до 5013 у 2021 році ця кількість зменшилась до 4729, або на 26,8%.

Питома вага мікропідприємств у загальній кількості малих підприємств протягом досліджуваного періоду була нестабільною. У 2016 році вона становила 83,5% та збільшилася до 84,8% у 2021 році, хоча найвищого її рівня було досягнуто у 2017 році – 84,9%. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що кількість мікропідприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років збільшувалася. Тоді як зміна питомої ваги мікропідприємств у загальній кількості малих підприємств протягом досліджуваного періоду коливалася й була неоднорідною, хоча у 2021 році знову збільшилася до 84,8%.

На наступному етапі розглянуто зміну кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення у даному регіоні (рис. 2.3).

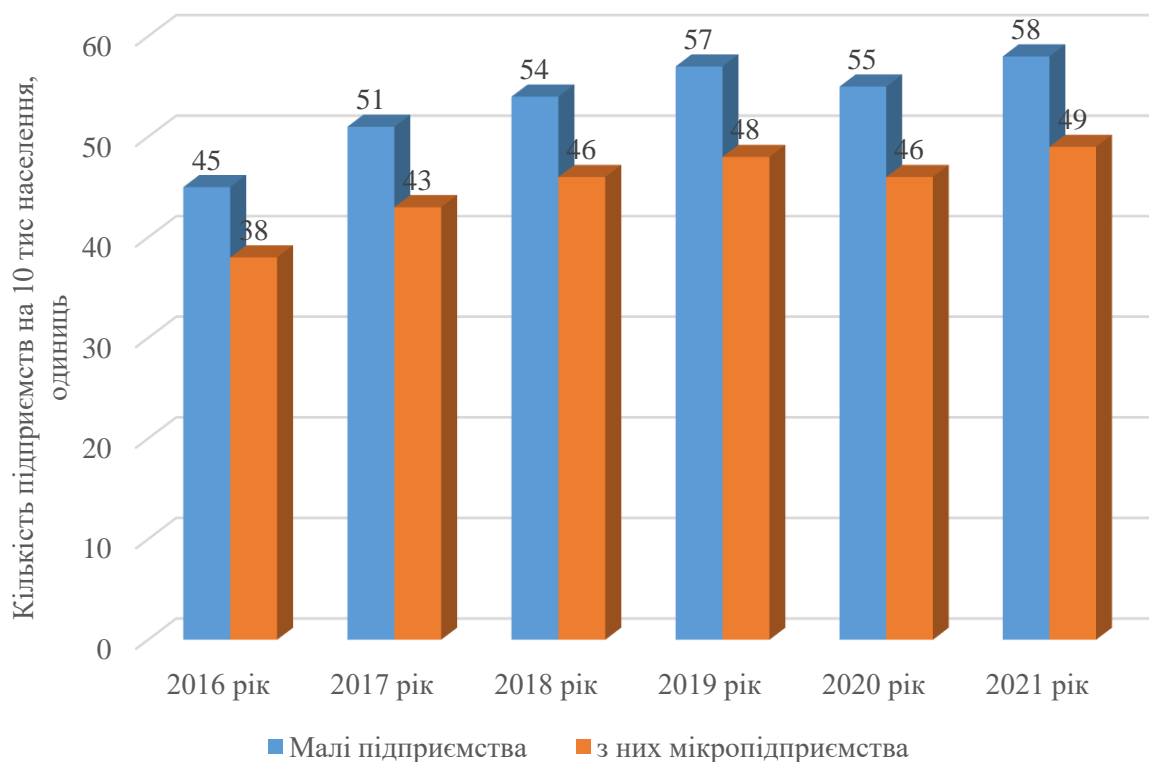

Рис. 2.3. Динаміка кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення у Волинській області за 2016-2021 роки (побудовано автором за даними [6])

Як бачимо, протягом 2016-2021 років спостерігалось зростання кількості малих та мікропідприємств у Волинській області у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення. Кількість малих підприємств зросла на 28,9% за 2016-2021 роки, а кількість мікропідприємств – також на 28,9%. Загалом, динаміка розвитку малих підприємств та мікропідприємств у Волинській області за 2016-2021 роки свідчить про позитивні тенденції. Зростання кількості малих та мікропідприємств свідчить про активізацію економічної діяльності в регіоні. Тому надалі рекомендується продовжувати політику підтримки розвитку МСБ, зокрема, надання фінансової та консультативної допомоги, а також створити сприятливий інвестиційний клімат для розвитку цих суб'єктів господарювання, покращивши при цьому інфраструктуру для ведення бізнесу.

Надалі порівняємо динаміку чисельності зайнятих і найманих працівників малих підприємств у Волинській області (рис. 2.4).

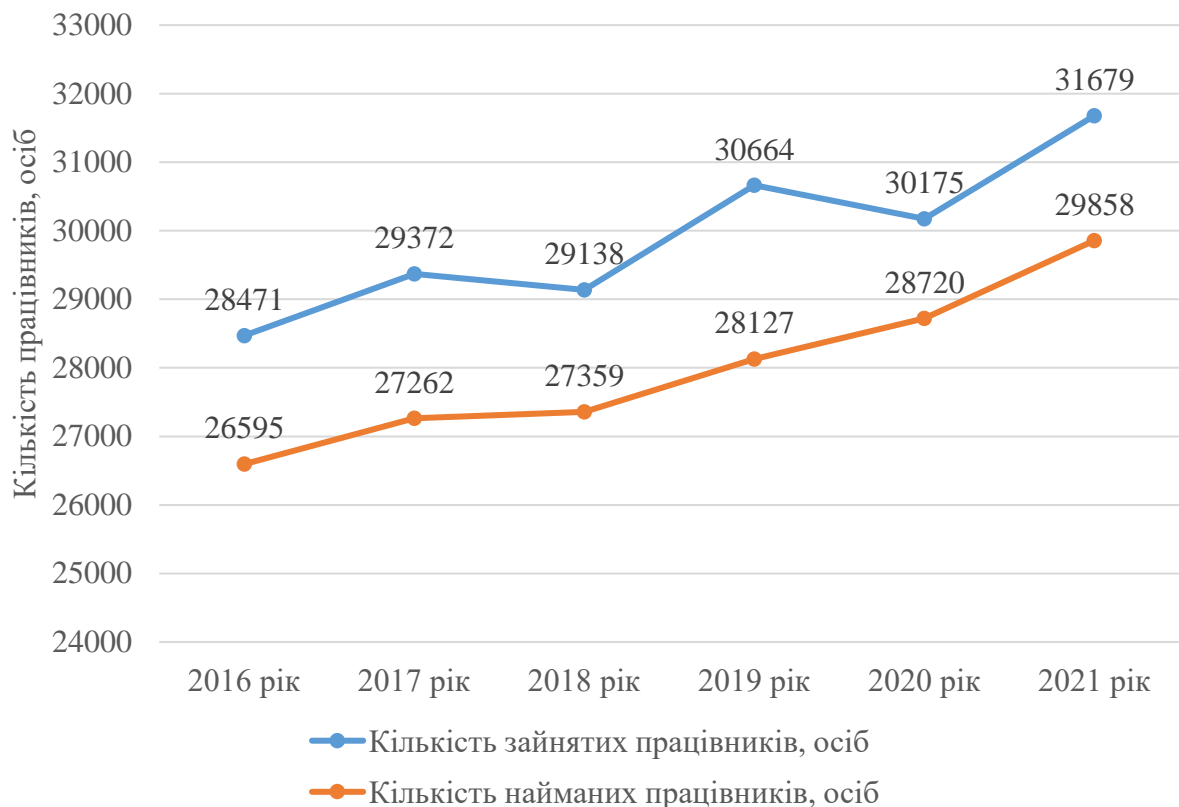

Рис. 2.4. Динаміка чисельності зайнятих і найманих працівників малих підприємств у Волинській області за 2016-2021 роки (побудовано автором за даними [6, 7])

Бачимо, що протягом 2016-2021 років спостерігалось зростання чисельності зайнятих і найманих працівників на малих підприємствах у Волинській області. Зокрема, чисельність зайнятих працівників зросла на 11,3% за 2016-2021 роки, а чисельність найманих працівників зросла на 12,3%. Темпи зростання чисельності зайнятих і найманих працівників на малих підприємствах у Волинській області були вищими, ніж загальноукраїнські показники.

Отже, динаміка чисельності зайнятих і найманих працівників на малих підприємствах у Волинській області за 2016-2021 роки свідчить про позитивні тенденції. Зростання чисельності працівників на малих підприємствах свідчить про активізацію їх діяльності та створення нових робочих місць.

Наступний етап передбачав аналіз обсягу реалізації малих підприємств та їх питомої ваги у загальному обсязі реалізації суб'єктів господарювання у Волинській області (рис. 2.5).

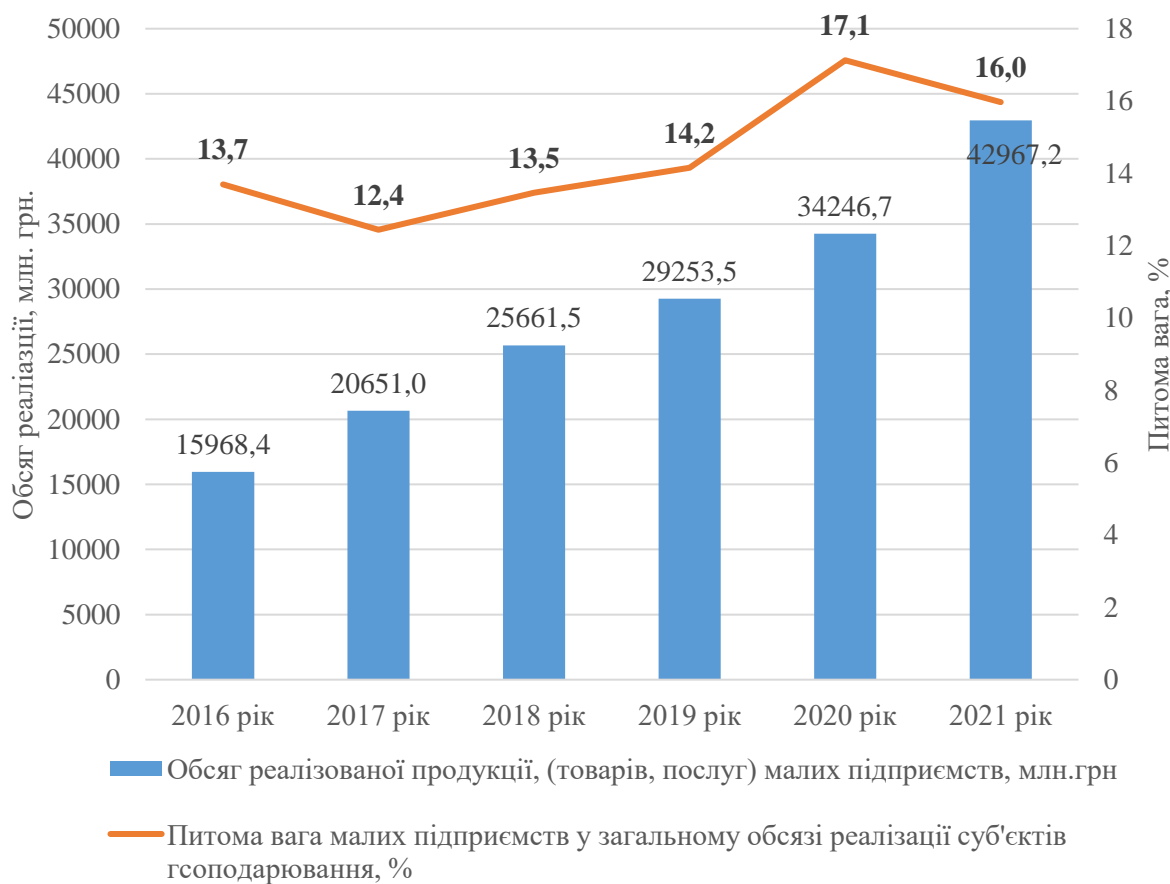

Рис. 2.5. Зміна обсягу реалізації малих підприємств та їх питомої ваги у загальному обсязі реалізації суб'єктів господарювання у Волинській області за 2016-2021 роки (побудовано автором за даними [6, 7])

Обсяг реалізації малих підприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років зростав. У 2021 році він зріс у 2,7 рази порівняно з 2016 роком. У той же час, питома вага малих підприємств у загальному обсязі реалізації суб'єктів господарювання у Волинській області протягом 2016-2021 років також мала переважну тенденцію до зростання. У 2021 році питома вага малих підприємств зріс на 2,3% порівняно з 2016 роком. Темпи зростання обсягу реалізації малих підприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років були вищими, ніж загальноукраїнські показники.

Отже, динаміка обсягу реалізації та питомої ваги малих підприємств у Волинській області за 2016-2021 роки свідчить про позитивні тенденції. Зростання обсягу реалізації та питомої ваги малих підприємств свідчить про активізацію їх діяльності та зростання їх впливу на економіку регіону.

Важливо також вивчити зміна обсягу реалізації мікропідприємств, а також їх питомої ваги у загальному обсязі реалізації малих підприємств у Волинській області (рис. 2.6).

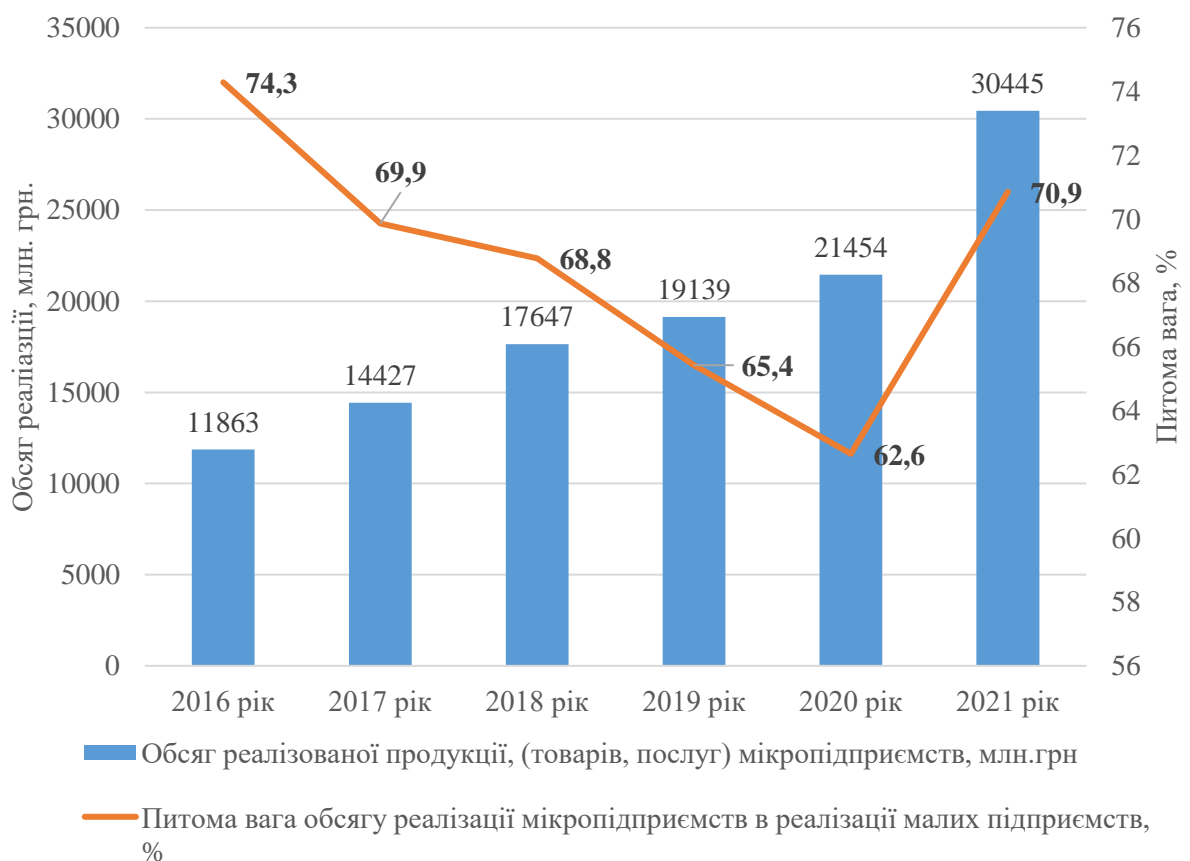

Рис. 2.6. Зміна обсягу реалізації мікропідприємств та їх питомої ваги у загальному обсязі реалізації малих підприємств у Волинській області за 2016-2021 роки (побудовано автором за даними [6, 7])

Обсяг реалізації мікропідприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років зростав. У 2021 році обсяг реалізації мікропідприємств зріс у 2,6 рази порівняно з 2016 роком. В цей час питома вага мікропідприємств у загальному обсязі реалізації малих підприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років також зростала – з 74,3% у 2016 році до 70,9% у 2024 році..

Отже, динаміка обсягу реалізації та питомої ваги мікропідприємств у Волинській області за 2016-2021 роки свідчить про позитивні тенденції. Зростання обсягу реалізації та питомої ваги мікропідприємств свідчить про активізацію їх діяльності та зростання їх впливу на економіку регіону.

2.2. Аналіз показників економічної діяльності малих підприємств

На початковому етапі аналізу вивчимо кількість діючих малих підприємств за видами економічної діяльності у 2021 році (табл. 2.1).

Загальна кількість малих підприємств у 2021 році у Волинській області становила 5914. Найбільш поширені для розвитку малих підприємств були такі види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство - 910 підприємств (94,1% від загальної кількості); оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 1721 підприємства (96,6% від загальної кількості), будівництво – 444 підприємств (94,9% від загальної кількості), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 455 підприємств (95,6% від загальної кількості), операції з нерухомим майном – 618 підприємства (99,2% від загальної кількості). Найменш поширені види економічної діяльності у регіоні: охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 55 підприємств (49,1% від загальної кількості), мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – 23 підприємств (92,0% від загальної кількості), фінансова та страхова діяльність – 34 підприємства (97,1%).

Отже, аналіз кількості діючих малих підприємств за видами економічної діяльності у Волинській області у 2021 році дозволяє зробити певні висновки. Найбільш розвинені у Волинській області види економічної діяльності, де зосереджена значна частка малих підприємств, – це сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, будівництво, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, професійна, наукова та технічна діяльність.

Таблиця 2.1. Кількість діючих малих підприємств за видами економічної діяльності у Волинській області у 2021 році

Види діяльності	Усього, одиниць	у тому числі			
		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності
Сільське, лісове та рибне господарство	967	910	94,1	819	84,7
Промисловість	871	752	86,3	536	61,5
Будівництво	468	444	94,9	369	78,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1782	1721	96,6	1513	84,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	476	455	95,6	335	70,4
Тимчасове розміщення й організація харчування	117	115	98,3	97	82,9
Інформація та телекомунікації	146	145	99,3	126	86,3
Фінансова та страхова діяльність	35	34	97,1	31	88,6
Операції з нерухомим майном	623	618	99,2	569	91,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	352	346	98,3	329	93,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	214	205	95,8	166	77,6
Освіта	40	40	100	30	75
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	112	55	49,1	25	22,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	25	23	92	18	72
Надання інших видів послуг	52	51	98,1	50	96,2
Усього	6280	5914	94,2	5013	79,8

Примітка. Побудовано автором за даними [6].

Тоді як найменш поширені види економічної діяльності, де представлені малі підприємства, – це охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, надання інших видів послуг.

Надалі вивчимо обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств за видами економічної діяльності у регіоні (табл. 2.2).

Бачимо, що у 2021 році малі підприємства Волинської області реалізували продукції (товарів, послуг) на суму 42 967,2 млн грн. До видів економічної діяльності з найбільшими обсягами реалізованої продукції (товарів, послуг) можна віднести: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 20 613,4 млн грн (48,2% від загального обсягу), промисловість – 6835,5 млн грн (15,9% від загального обсягу), сільське, лісове та рибне господарство – 5 759,1 млн грн (13,4% від загального обсягу), будівництво – 2200,8 млн грн (5,1% від загального обсягу), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 3 716,7 млн грн (8,6% від загального обсягу).

Серед видів економічної діяльності з найменшими обсягами реалізованої продукції (товарів, послуг) можна відмітити сферу надання інших видів послуг – 46,8 млн грн (0,1% від загального обсягу), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги: 230,5 млн грн (0,5% від загального обсягу), мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – 30,2 млн грн (0,1% від загального обсягу).

Отже, аналіз обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств за видами економічної діяльності у Волинській області у 2021 році дозволяє зробити ряд висновків. Найбільший внесок у загальний обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств Волинської області у 2021 році зробили оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, промисловість, сільське, лісове та рибне господарство, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність. Натомість, найменший внесок у загальний обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств Волинської області у 2021 році зробили надання інших видів послуг, охорона здоров'я та інші.

Таблиця 2.2. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств за видами економічної діяльності у Волинській області у 2021 році

Види діяльності	Усього, одиниць	у тому числі			
		мали підприємства		з них мікропідприємства	
		млн.грн.	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	млн.грн.	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності
Сільське, лісове та рибне господарство	15476,9	5759,1	37,2	1876,4	12,1
Промисловість	57700,9	6835,5	11,8	1218,8	2,1
Будівництво	5141,3	2200,8	42,8	700,8	13,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	144724,1	20613,4	14,2	7713,4	5,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5557,6	3716,7	66,9	1071,8	19,3
Тимчасове розміщення й організація харчування	373,9	к	к	55,2	14,8
Інформація та телекомунікації	336,4	к	к	140,5	41,8
Фінансова та страхова діяльність	1448,0	к	к	к	к
Операції з нерухомим майном	2544,7	к	к	1097,1	43,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	533,6	388,8	72,9	262,3	49,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	771,9	553,4	71,7	131,9	17,1
Освіта	99,9	99,9	100	52,1	52,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3781,6	230,5	6,1	31,3	0,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	30,2	к	к	10,5	34,9
Надання інших видів послуг	46,8	к	к	к	к
Усього	238567,7	42967,2	18	14462,6	6,1

Примітка. Побудовано автором за даними [6].

Надалі проведено порівняння динаміки витрат на персонал та їх питомої ваги в обсязі реалізації малих підприємств у регіоні (рис. 2.7).

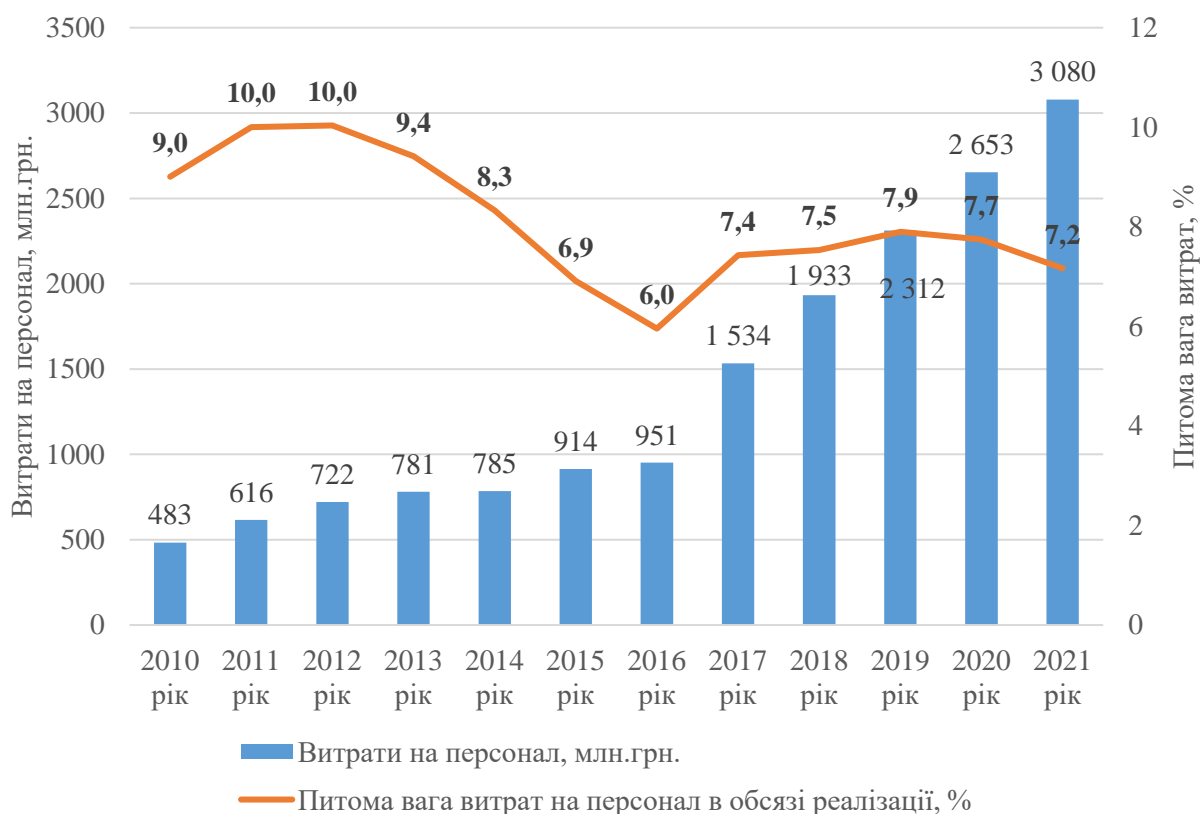

Рис. 2.7. Порівняння динаміки витрат на персонал та їх питомої ваги в обсязі реалізації малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки (побудовано автором за даними [6])

Бачимо, що протягом 2010-2021 років спостерігалось зростання витрат на персонал у малих підприємств Волинської області. Адже у 2021 році витрати на персонал у малих підприємств Волинської області зросли у 6,4 рази порівняно з 2010 роком. Середньорічні темпи зростання витрат на персонал за період дослідження становили 9,1%. Але протягом 2010-2021 років спостерігалось також зниження питомої ваги витрат на персонал в обсязі реалізації малих підприємств Волинської області. У 2021 році питома вага витрат на персонал у малих підприємств Волинської області зменшилася до 7,2%, тоді як у 2010 році вона становила 9,0%. Середньорічні темпи зростання питомої ваги витрат на персонал за період дослідження становили 3,6%.

Отже, аналіз динаміки витрат на персонал та їх питомої ваги в обсязі реалізації малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки дозволяє зробити наступні висновки. Витрати на персонал у малих підприємств Волинської області зростали значно вищими темпами, ніж обсяг реалізації. Це призвело до зростання питомої ваги витрат на персонал в обсязі реалізації малих підприємств, що може свідчити про зниження їх рентабельності. Тоді як зростання витрат на персонал може бути пов'язане з низкою факторів, таких як зростання мінімальної заробітної плати, інфляція, зменшення чисельності потенційних працівників.

На наступному етапі проведено порівняння динаміки кількості зайнятих працівників та середніх витрат на 1 працівника малих підприємств регіону (рис. 2.8).

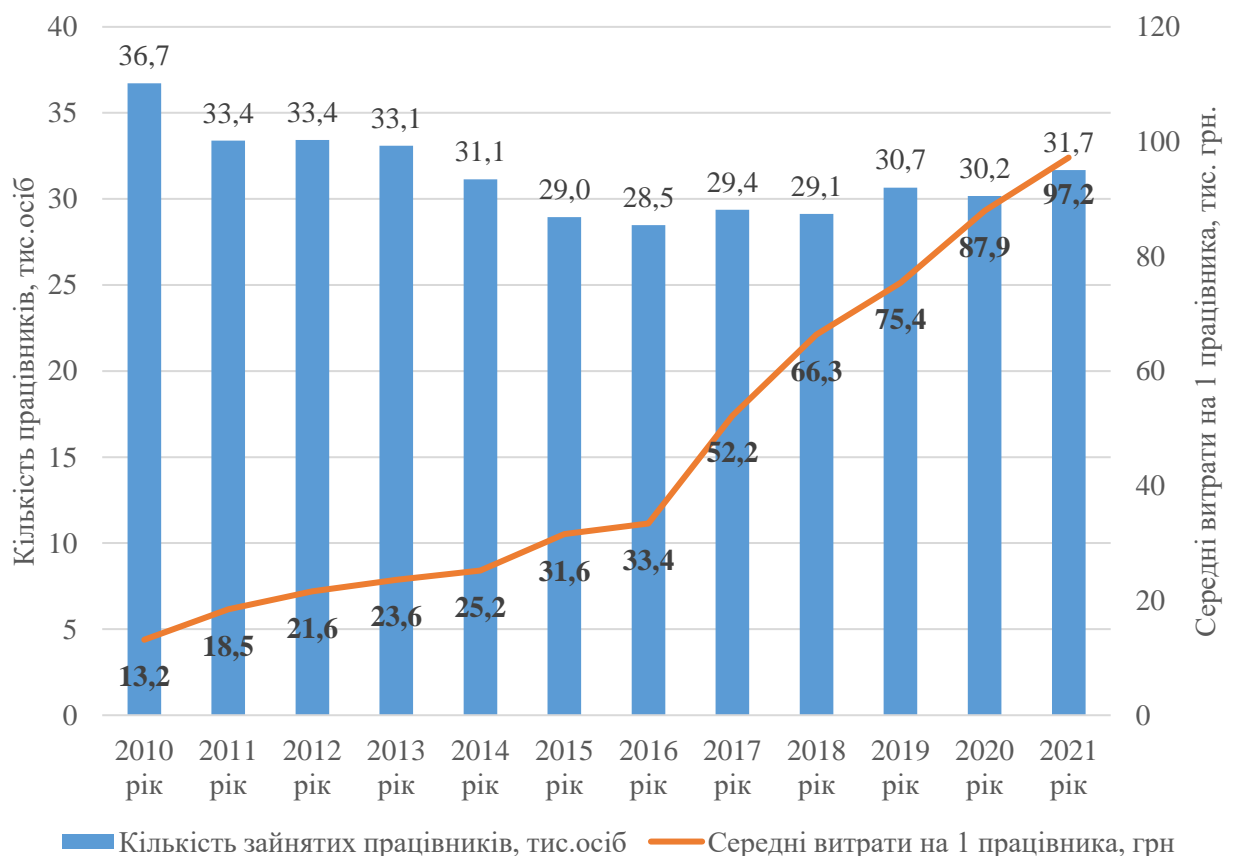

Рис. 2.8. Порівняння динаміки кількості зайнятих працівників та середніх витрат на 1 працівника малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки (побудовано автором за даними [6])

Аналіз динаміки кількості зайнятих працівників та середніх витрат на 1 працівника малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки дозволяє зробити певні висновки. Кількість зайнятих працівників на малих підприємствах Волинської області протягом 2010-2021 років зменшувалася, що свідчить про відсутність активізації розвитку малих підприємств та його позитивний вплив на зайнятість населення. Видно, що середні витрати на 1 працівника малих підприємств Волинської області протягом 2010-2021 років також зростали, що пов'язане з низкою факторів, таких як зростання мінімальної заробітної плати, інфляція, збільшення витрат на соціальні виплати. Незважаючи на зростання витрат на 1 працівника, їх темпи зростання були значно нижчими, ніж темпи зростання кількості зайнятих працівників, що свідчить про те, що малі підприємства стають більш ефективним у використанні трудових ресурсів.

2.3. Аналіз та оцінки фінансових результатів діяльності малих підприємств у регіоні

На початковому етапі проаналізуємо фінансові результати до оподаткування малих підприємств за видами економічної діяльності у регіоні (табл. 2.3).

Як видно з таблиці загальний фінансовий результат до оподаткування малих підприємств Волинської області у 2022 році склав 55620,5 тис. грн. При цьому, 72,8% підприємств отримали прибуток, а 27,2% - збитки.

Найбільш прибутковими видами діяльності були: сільське, лісове та рибне господарство: 2519908,9 тис. грн чистого прибутку, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 389378,3 тис. грн; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 34214,4 тис. грн чистого прибутку.

Таблиця 2.3. Фінансові результати до оподаткування малих підприємств за видами економічної діяльності у Волинській області у 2022 році

Вид діяльності	Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис.грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн.
сільське, лісове та рибне господарство	2519908,9	80,8	3016509,3	19,2	496600,4
промисловість	-495526,1	63,3	617823,9	36,7	1113350
будівництво	-60577,0	69,2	113484,1	30,8	174061,1
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	389378,3	76,6	942487,1	23,4	553108,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-86202,7	85,1	491866,7	14,9	578069,4
тимчасове розміщення й організація харчування	-4307,8	71,9	5898,7	28,1	10206,5
інформація та телекомунікації	20666,9	65,2	30513,9	34,8	9847
фінансова та страхова діяльність	3982,3	39,1	7376,6	60,9	3394,3
операції з нерухомим майном	-232385,9	68,4	282440,9	31,6	514826,8
професійна, наукова та технічна діяльність	16312,8	63,2	90246,4	36,8	73933,6
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-21502,5	61	40557,2	39	62059,7
освіта	4225	71,8	7874,9	28,2	3649,9
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	34214,4	73,1	36260,2	26,9	2045,8
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1499,9	50	223,5	50	1723,4
надання інших видів послуг	3349,4	71,4	4195,7	28,6	846,3
Усього по малих підприємствах	55620,5	72,8	3582448,5	27,2	3526828

Примітка. Побудовано автором за даними [6].

Найбільш збитковими видами діяльності були: промисловість – 495526,1 тис. грн чистого збитку; операції з нерухомим майном: 232385,9 тис. грн чистого збитку; будівництво – 60577,0 тис. грн.

Надалі важливо вивчити динаміку зміни фінансових результатів до оподаткування малих підприємств у регіоні (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Динаміка фінансових результатів до оподаткування малих підприємств у Волинській області за 2010-2022 роки

Рік	Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн.грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн.
2010 рік	-306,5	56,3	215,6	43,7	522,1
2011 рік	-276,1	61	350,8	39	626,9
2012 рік	-149,1	63,4	376,3	36,6	525,4
2013 рік	-753,0	65,3	380,0	34,7	1133,0
2014 рік	-1930,0	66,5	516,5	33,5	2446,4
2015 рік	-2510,2	75	2332,1	25,0	4842,4
2016 рік	205,7	74	1264,8	26,0	1059,1
2017 рік	769,2	72,5	1552,6	27,5	783,4
2018 рік	1289,3	75,5	2006,4	24,5	717,1
2019 рік	-1570,1	75,3	2091,6	24,7	3661,7
2020 рік	-674,4	72,5	2221,5	27,5	2895,9
2021 рік	1903,9	74,7	3375,0	25,3	1471,0
2022 рік	55,6	72,8	3582,4	27,2	3526,8

Примітка. Побудовано автором за даними [6].

Загальний фінансовий результат до оподаткування малих підприємств Волинської області значно коливався протягом 2010-2022 років. Найбільш прибутковими роками були 2018 та 2021 роки, коли загальний фінансовий результат склав +1289,3 млн. грн та +1903,9 млн. грн відповідно. Найбільш збитковими роками були 2014 та 2015 роки, коли загальний негативний фінансовий результат склав -1930,0 тис. грн та -2510,2 тис. грн відповідно.

Якщо детальніше аналізувати динаміку фінансових результатів, то у 2010-2013 роки: загальний фінансовий результат був негативним, але поступово

зменшувався. У 2014-2015 рока загальний фінансовий результат знову став негативним і значно зріс, але у 2016-2018 роках загальний фінансовий результат знову став позитивним і значно зріс. Надалі у 2019-2020 роках загальний фінансовий результат знову став негативним, але значно зменшився. Тоді як у 2021-2022 роках малі підприємства регіону відновили прибутковість. На зміну цього показника у різні періоди здійснювався вплив світової фінансової кризи, війни на сході України, зростання економіки України, вплив пандемії COVID-19.

На наступному етапі представлено аналіз формування фінансового результату діяльності малих підприємств у Волинській області (рис. 2.9).

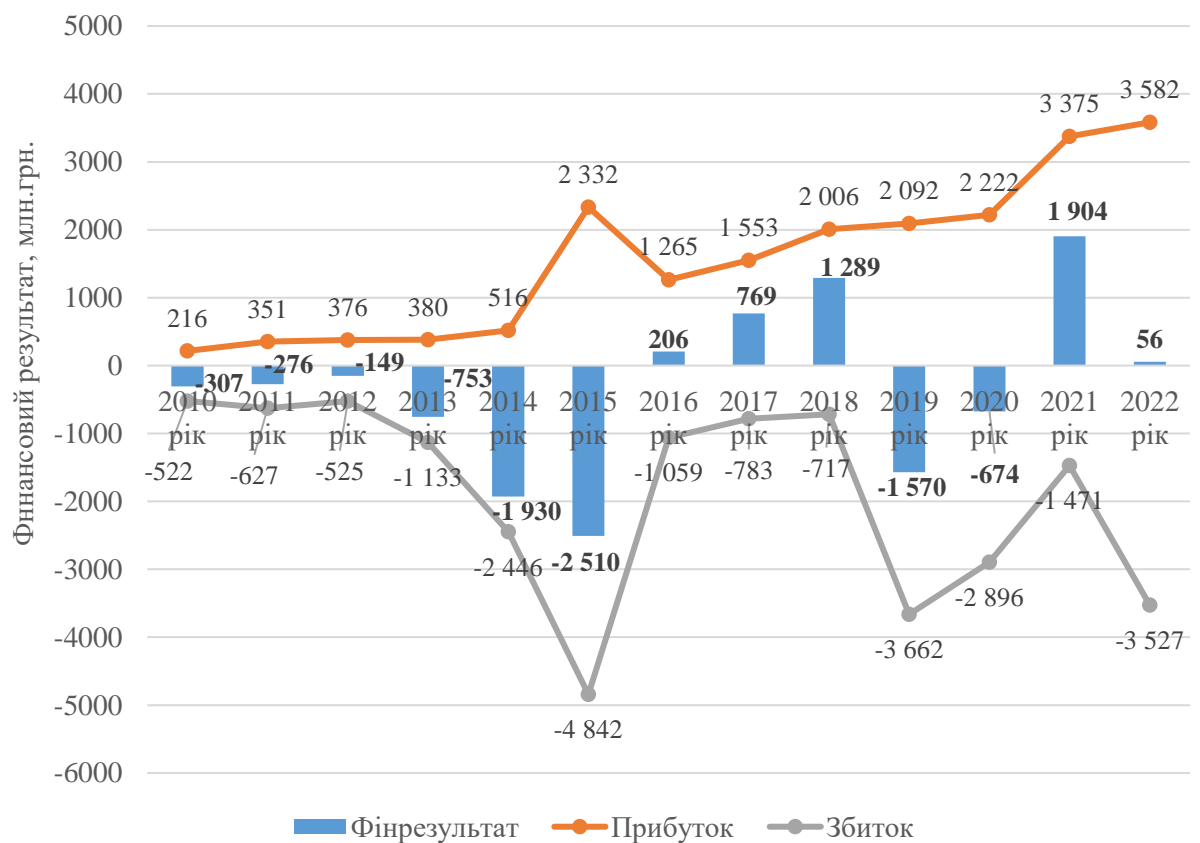

Рис. 2.9. Формування фінансового результату діяльності малих підприємств у Волинській області за 2010-2022 роки (побудовано автором за даними [6])

За даними Державної служби статистики України, фінансовий результат діяльності малих підприємств у Волинській області за 2010-2022 роки мав динамічний характер. У 2010 році фінансовий результат був негативним, але

протягом наступних двох років він поступово знижувався і у 2016 році фінансовий результат знову став позитивним, і протягом наступних семи років він зростав.

Структура фінансового результату діяльності малих підприємств у Волинській області за 2010-2022 роки також мала динамічний характер. У 2010 році основну частину фінансового результату становили збитки. У 2011-2012 роках частка збитків у структурі фінансового результату зменшилася, а частка прибутку зростає. Надалі у 2013-2015 роках частка збитків знову зростає, а частка прибутку зменшилася.

Надалі вивчено динаміку фінансового результату та рентабельності продажу малих підприємств у регіоні (рис. 2.10).

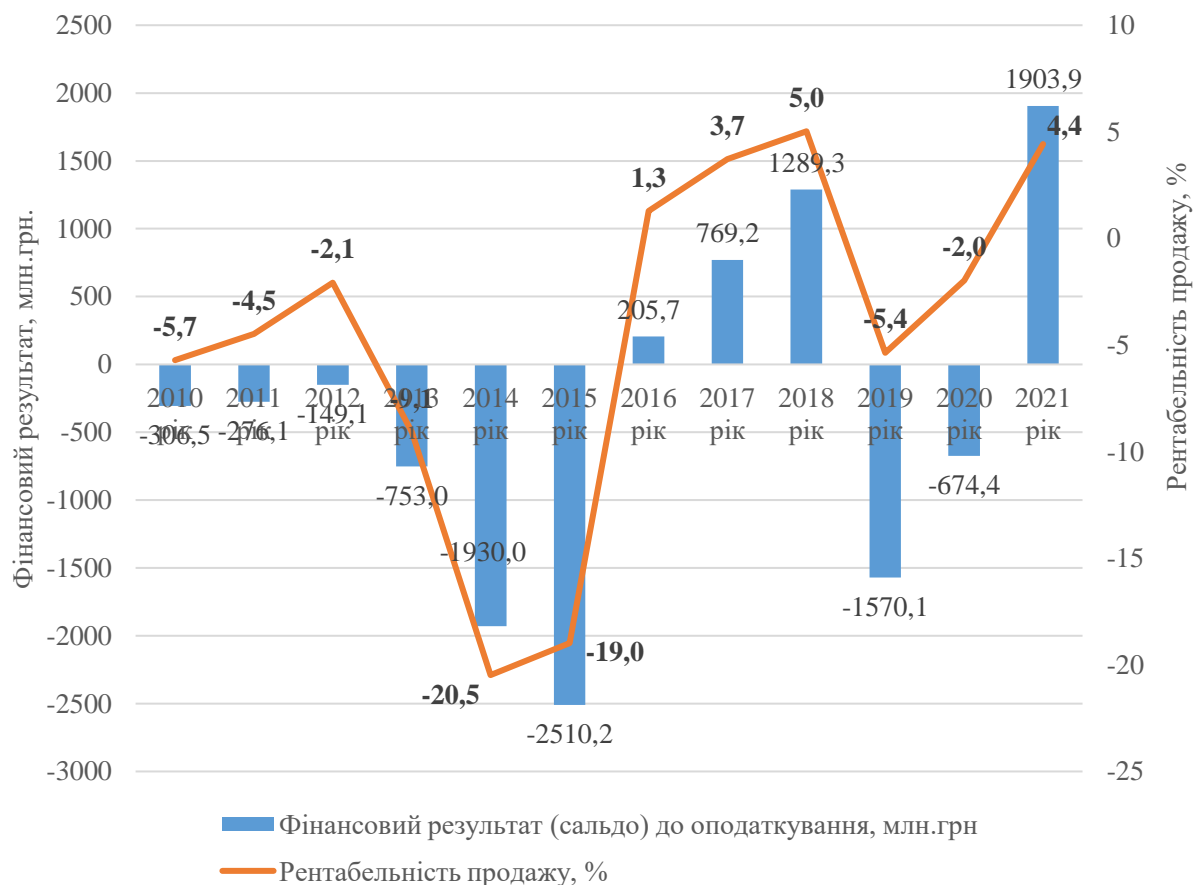

Рис. 2.10. Динаміка фінансового результату та рентабельності продажу малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки (побудовано автором за даними [6])

Згідно з наданими даними, фінансовий результат малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки мав динамічний характер. Зокрема, у 2010-2015 роках фінансовий результат був негативним та поступово знижувався. Надалі у 2016-2018 роках він став позитивним і зростав. Але надалі у період пандемії він знижувався у 2019-2020 роках. А у 2021 році було отримано його найбільше позитивне значення. Аналогічні тенденції були характерними і для зміни рівня рентабельності продажу. Тільки максимум було досягнуто у 2018 році – 5,0%.

На завершальному етапі вивчено зміну структури прибуткових і збиткових малих підприємств у регіоні (рис. 2.11).

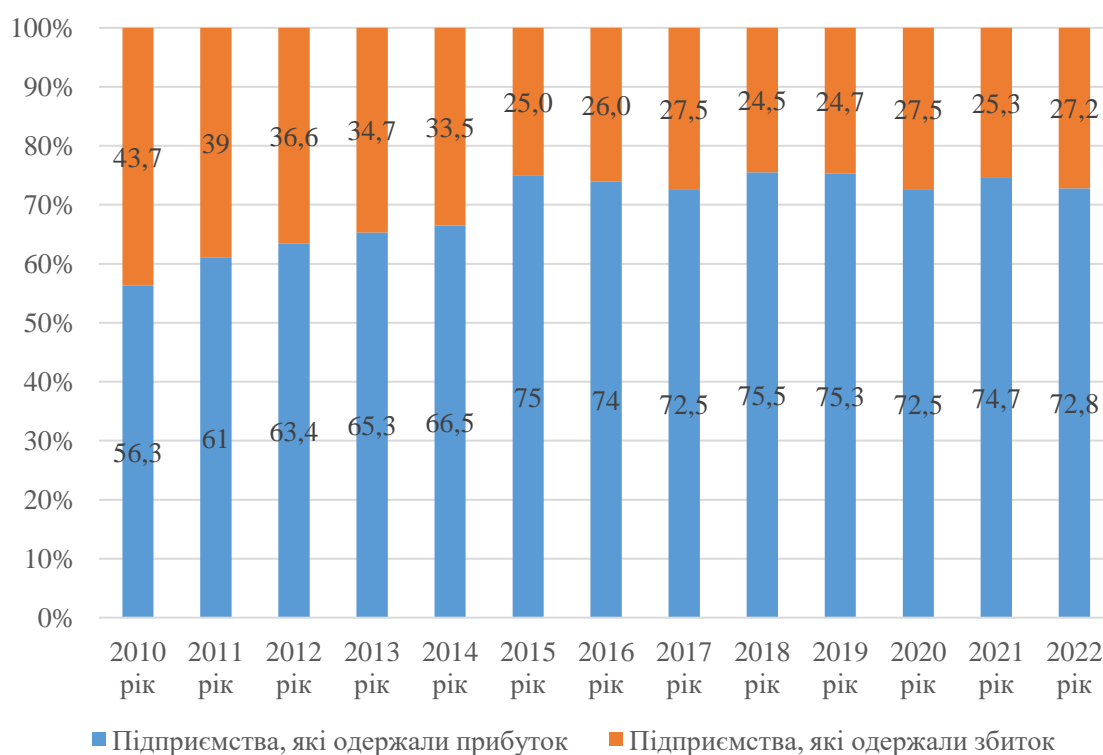

Рис. 2.11. Зміна часток малих підприємств, які отримали прибуток чи збиток у Волинській області за 2010-2022 роки (побудовано автором за даними [6])

Бачимо, що частка підприємств, які отримали збиток поступово зростала – з 56,3% у 2010 році до 72,8% у 2021 році, що свідчить про підвищення ефективності їх функціонування протягом аналізованого періоду та зростання їх ролі у загальному розвитку економіки регіону.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У представленій кваліфікаційній роботі подано узагальнення отриманих результатів аналізу та оцінки, а також пропозиції щодо покращення фінансових результатів малих підприємств у Волинській області, що дозволило згрупувати ряд висновків:

– досліджено, що фінансові результати можуть розглядатися як у вузькому, так і у широкому розумінні. У вузькому розумінні фінансовий результат відображається у формі чистого прибутку або збитку, який залишається після вирахування всіх витрат з отриманих доходів підприємства. У широкому розумінні фінансові результати включають також такі показники, як валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування та чистий прибуток після оподаткування. Кожен з цих показників характеризує окремий аспект фінансової діяльності суб'єкта господарювання та відображає різні етапи формування фінансових результатів;

– на основі дослідження сучасних наукових підходів до розуміння сутності поняття «фінансові результати» запропоновано авторську дефініцію даної економічної категорії. Фінансові результати – це комплексний показник, що відображає кінцевий підсумок фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання за певний період, який включає в себе всі доходи, витрати, прибутки та збитки підприємства і характеризує його економічну ефективність, фінансову стійкість та здатність до подальшого розвитку. При цьому фінансові результати є основним критерієм оцінки успішності управлінських рішень та функціональною основою для стратегічного планування та розподілу ресурсів підприємства;

– визначено, що фінансові результати підприємства є важливою економічною категорією, яка відображає успішність його господарської діяльності та виступає функціональною основою для прийняття управлінських рішень. Вони є комплексним показником, що охоплює різні аспекти фінансового стану підприємства та його перспективи розвитку. Тому ефективно

управління фінансовими результатами вимагає комплексного підходу, який включає аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, використання сучасних методів фінансового аналізу та впровадження інноваційних рішень;

– з'ясовано, що оцінка фінансових результатів починається з аналізу фінансової звітності підприємства, яка включає баланс, звіт про фінансові результати (звіт про прибутки та збитки), звіт про рух грошових коштів та звіт про власний капітал. Кожен з цих звітів надає інформацію про різні аспекти фінансового стану підприємства та є важливим джерелом даних для подальшого аналізу. При цьому першим кроком у процесі оцінки фінансових результатів є аналіз доходів підприємства. Доходи відображають суму коштів, отриманих підприємством від реалізації продукції, надання послуг або виконання робіт. Вони є основним джерелом фінансових ресурсів і визначають потенціал підприємства для генерування прибутків. Важливою складовою цього аналізу є вивчення структури доходів, визначення основних джерел доходів та аналіз їх динаміки у часі;

– доведено, що оцінка фінансових результатів підприємства передбачає аналіз фінансової стійкості, який включає оцінку ліквідності та платоспроможності. Ліквідність характеризує здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів. Платоспроможність визначає здатність підприємства виконувати свої загальні фінансові зобов'язання у довгостроковій перспективі. Аналіз цих показників дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства та його здатність до подальшого розвитку;

– досліджено, що сучасні тенденції розвитку економіки вимагають від підприємств впровадження інноваційних підходів до оцінки та аналізу фінансових результатів. Використання інформаційних технологій та програмного забезпечення для фінансового аналізу дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу фінансових даних, підвищити точність та оперативність оцінки, а також забезпечити більш ефективне управління фінансовими ресурсами. Тому оцінка та аналіз фінансових результатів

підприємства є складним та багатограним процесом, який включає в себе аналіз доходів, витрат, прибутків, рентабельності, ліквідності, платоспроможності та грошових потоків. Використання різних методів фінансового аналізу та врахування впливу зовнішніх та внутрішніх факторів дозволяє отримати об'єктивну оцінку стосовно фінансового стану підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення його стабільного розвитку і підвищення ефективності діяльності;

– визначено, що одним з ключових аспектів міжнародного досвіду оцінки фінансової діяльності підприємств є використання загально визнаних стандартів фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є основою для формування фінансової звітності багатьох підприємств у всьому світі. Вони забезпечують прозорість, порівнянність та зрозумілість фінансових звітів для користувачів, включаючи інвесторів, кредиторів та регуляторні органи. Використання МСФЗ дозволяє підприємствам подавати фінансові результати у відповідності до єдиних стандартів, що сприяє підвищенню довіри та полегшує процес залучення інвестицій. При цьому існує суттєва різниця між принципами формування та використання міжнародних та національних стандартів фінансової звітності, на основі яких визначаються фінансові результати;

– з'ясовано, що у країнах з розвинутою економікою широко використовуються коефіцієнтний аналіз, горизонтальний і вертикальний аналіз, трендовий аналіз та методи порівняльного аналізу. Коефіцієнтний аналіз включає розрахунок таких показників, як ліквідність, рентабельність, платоспроможність та фінансова стабільність. Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити динаміку змін фінансових показників у часі, а вертикальний аналіз – структуру фінансової звітності. Трендовий аналіз спрямований на виявлення довгострокових тенденцій розвитку підприємства. Порівняльний аналіз дозволяє зіставити фінансові результати з аналогічними показниками інших підприємств галузі;

– досліджено, що міжнародний досвід оцінки фінансової діяльності підприємств показує наявність ефективних підходів, які можуть бути використані для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. При цьому використання загальноновизнаних стандартів фінансової звітності, інноваційних методик фінансового аналізу та стандартів сталого розвитку дозволяє підприємствам забезпечувати високий рівень прозорості, надійності та конкурентоспроможності на міжнародному ринку;

– на основі аналізу з'ясовано, що у 2016 році питома вага малих підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання становила 10,1%, а у 2017 році цей показник зріс до 12,6%, що свідчить про зростання ролі малих підприємств в економіці області. Надалі у 2018 році їх питома вага зменшилася до 12%, але у 2019 році цей показник знову зріс до 14%. Після цього у 2020 році питома вага малих підприємств зменшилася до 13,6%, а у 2021 році цей показник знову зріс до 14,4%, досягнувши максимуму за весь досліджуваний період;

– визначено, що питома вага мікропідприємств у загальній кількості малих підприємств протягом досліджуваного періоду була нестабільною. У 2016 році вона становила 83,5% та збільшилася до 84,8% у 2021 році, хоча найвищого її рівня було досягнуто у 2017 році – 84,9%. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що кількість мікропідприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років збільшувалася. Тоді як зміна питомої ваги мікропідприємств у загальній кількості малих підприємств протягом досліджуваного періоду коливалася й була неоднорідною, хоча у 2021 році знову збільшилася до 84,8%;

– доведено, що обсяг реалізації продукції мікропідприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років зростав. У 2021 році обсяг реалізації мікропідприємств зріс у 2,6 рази порівняно з 2016 роком. В цей час питома вага мікропідприємств у загальному обсязі реалізації малих підприємств у Волинській області протягом 2016-2021 років також зростала – з 74,3% у 2016

році до 70,9% у 2024 році. Тому динаміка обсягу реалізації та питомої ваги мікропідприємств у Волинській області за 2016-2021 роки свідчить про позитивні тенденції. Зростання обсягу реалізації та питомої ваги мікропідприємств свідчить про активізацію їх діяльності та зростання їх впливу на економіку регіону;

– розраховано, що у 2021 році малі підприємства Волинської області реалізували продукції (товарів, послуг) на суму 42 967,2 млн грн. До видів економічної діяльності з найбільшими обсягами реалізованої продукції можна віднести: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 20 613,4 млн грн (48,2% від загального обсягу), промисловість – 6835,5 млн грн (15,9% від загального обсягу), сільське, лісове та рибне господарство – 5 759,1 млн грн (13,4% від загального обсягу), будівництво – 2200,8 млн грн (5,1% від загального обсягу), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 3 716,7 млн грн (8,6% від загального обсягу);

– визначено, що протягом 2010-2021 років спостерігалось зростання витрат на персонал у малих підприємств Волинської області. Адже у 2021 році витрати на персонал у малих підприємств Волинської області зросли у 6,4 рази порівняно з 2010 роком. Середньорічні темпи зростання витрат на персонал за період дослідження становили 9,1%. Але протягом 2010-2021 років спостерігалось також зниження питомої ваги витрат на персонал в обсязі реалізації малих підприємств Волинської області. У 2021 році питома вага витрат на персонал у малих підприємств Волинської області зменшилася до 7,2%, тоді як у 2010 році вона становила 9,0%. Середньорічні темпи зростання питомої ваги витрат на персонал за період дослідження становили 3,6%;

– на основі аналізу динаміки кількості зайнятих працівників та середніх витрат на 1 працівника малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 визначено, що кількість зайнятих працівників на малих підприємствах Волинської області протягом 2010-2021 років зменшувалася, що свідчить про відсутність активізації розвитку малих підприємств та його позитивний вплив

на зайнятість населення. Видно, що середні витрати на 1 працівника малих підприємств Волинської області протягом 2010-2021 років також зростали, що пов'язане з низкою факторів, таких як зростання мінімальної заробітної плати, інфляція, збільшення витрат на соціальні виплати. Незважаючи на зростання витрат на 1 працівника, їх темпи зростання були значно нижчими, ніж темпи зростання кількості зайнятих працівників, що свідчить про те, що малі підприємства стають більш ефективним у використанні трудових ресурсів;

– доведено, що загальний фінансовий результат до оподаткування малих підприємств Волинської області значно коливався протягом 2010-2022 років. Найбільш прибутковими роками були 2018 та 2021 роки, коли загальний фінансовий результат склав +1289,3 млн. грн та +1903,9 млн. грн відповідно. Найбільш збитковими роками були 2014 та 2015 роки, коли загальний негативний фінансовий результат склав -1930,0 тис. грн та -2510,2 тис. грн відповідно;

– визначено, що фінансовий результат малих підприємств у Волинській області за 2010-2021 роки мав динамічний характер. Зокрема, у 2010-2015 роках фінансовий результат був негативним та поступово знижувався. Надалі у 2016-2018 роках він став позитивним і зростав. Але надалі у період пандемії він знижувався у 2019-2020 роках. А у 2021 році було отримало його найбільше позитивне значення. Аналогічні тенденції були характерними і для зміни рівня рентабельності продажу. Тільки максимум було досягнуто у 2018 році – 5,0%;

– з'ясовано, що частка підприємств регіону, які отримали збиток протягом аналізованого періоду, поступово зростала – з 56,3% у 2010 році до 72,8% у 2021 році, що свідчить про підвищення ефективності їх функціонування протягом аналізованого періоду та зростання їх ролі у загальному розвитку економіки регіону.

Для вдосконалення існуючих підходів до аналізу та оцінки фінансових результатів малих підприємств регіону необхідно реалізувати комплекс організаційно-економічних заходів, до числа яких пропонується включити наступні:

1. Забезпечити застосування сучасних інформаційних технологій для вдосконалення процесу аналізу та оцінки фінансових результатів малих підприємств. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для фінансового аналізу дає змогу автоматизувати процес збору, обробки та аналізу даних, що підвищує точність та швидкість оцінки. Такі системи можуть включати в себе спеціалізовані функції для аналізу трендів, моделювання фінансових показників та прогнозування. Водночас використання хмарних технологій дозволяє підприємствам зберігати та обробляти великі обсяги даних, а також забезпечує ефективний доступ до фінансової інформації в режимі реального часу. Усе це сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень та підвищенню загальної фінансової ефективності малих підприємств. Крім того, інтеграція з іншими бізнес-системами, такими як CRM та ERP дозволить забезпечити комплексний підхід до управління підприємством, що сприятиме врахуванню фінансових аспектів у загальному контексті бізнес-процесів.

2. Доцільно запровадити міжнародні стандарти фінансової звітності, такі як МСФЗ, та кращі підходи щодо корпоративного управління для покращення системи аналізу та оцінки фінансових результатів малих підприємств. Оскільки стандарти забезпечують прозорість та порівнянність фінансової інформації, то це підвищить довіру інвесторів та кредиторів. Впровадження ж ефективних систем корпоративного управління, що включають чіткі правила та процедури, дозволить підвищити рівень відповідальності та підзвітності керівництва. Усе це дозволить не лише покращити внутрішній контроль за фінансовими показниками, але й забезпечити ефективний моніторинг та оцінку діяльності підприємства зовнішніми користувачами. Тому застосування таких підходів дасть змогу малим підприємствам краще управляти своїми фінансовими ресурсами, знижувати ризики та підвищувати свою ринкову конкурентоспроможність.

3. Необхідно забезпечити інтегрований підхід до аналізу фінансових та нефінансових показників, що дозволить отримати більш повну та об'єктивну

картину фінансових результатів малих підприємств. Врахування нефінансових показників, таких як задоволеність клієнтів, якість продукції, ефективність бізнес-процесів та рівень інновацій, дозволяє краще розуміти фактори, що впливають на фінансові результати. Відповідно, високий рівень задоволеності клієнтів може свідчити про майбутнє зростання доходів, тоді як проблеми з якістю продукції можуть призводити до зростання витрат. Використання показників сталого розвитку (ESG-факторів) дозволяє оцінювати не лише фінансову, але й соціальну ефективність діяльності підприємства. Тому інтегрований аналіз може забезпечити комплексний підхід до оцінки фінансових результатів, що дозволяє малим підприємствам краще адаптуватися до змін ринкового середовища та забезпечувати стійкий розвиток.

Можна також запропонувати ряд заходів для підвищення фінансових результатів роботи малих підприємств у Волинській області в період війни:

1. Отримання державної підтримки. Це можуть бути програми фінансування та грантів. Адже Уряд України та міжнародні організації пропонують різні програми фінансування та грантів для підтримки малого бізнесу, постраждалого від війни. Доцільно дослідити доступні програми та подайте заявку на ті, що відповідають вашим потребам. Зокрема, можна виділити такі корисні Інтернет-ресурси: Програма «Роботи, Кредити для малого та середнього бізнесу», Гранти для малого та середнього бізнесу. Також важливим є отримання податкових пільг. Наразі Уряд запровадив низку податкових пільг для малого бізнесу під час війни. Тому важливо ознайомитися з цими пільгами та переконатися, що можна ними скористатися. Детальну інформацію можна знайти на сайті Державної податкової служби України.

2. Адаптація до нових умов. Можна змінити бізнес-модель. Для цього потрібно розглянути можливість зміни своєї бізнес-моделі, щоб пристосуватися до нових умов воєнного часу. Це може включати розширення онлайн-присутності, пропонування нових продуктів чи послуг або перехід на новий ринок. Важливим напрямом є також зниження витрат. Для цього потрібно провести ретельний аналіз своїх витрат та знайдіть способи їх скоротити. Це

може включати переговори з постачальниками, скорочення неефективних витрат або реструктуризацію боргів. Потрібно також широко використовувати онлайн-інструменти. Наразі існує багато онлайн-інструментів, які можуть допомогти вести свій бізнес більш ефективно під час війни. Ці інструменти можуть допомогти з онлайн-продажами, маркетингом, управлінням клієнтами та іншим.

3. Звернення за допомогою по консультаційних агенцій та державних органів, громадських організацій тощо. Наразі консультаційні послуги надає багато організацій, які пропонують безкоштовні або недорогі пропозиції для малого бізнесу. Ці організації можуть допомогти з такими питаннями, як фінансування, маркетинг та управління. Деякі корисні ресурси: Центри підтримки бізнесу, Українська рада підприємців. Потрібно також розширювати мережеві можливості. Доцільно зв'язатися з іншими власниками малого бізнесу у Волинській області. Потрібно також спілкування з іншими людьми, які переживають схожі труднощі, може бути цінним джерелом підтримки та порад.

Для підвищення фінансових результатів важливо забезпечити збільшення обсягів продажу продукції малих підприємств Волинської області в умовах війни, що передбачає реалізацію певних дій.

Можливо потрібно змінити маркетингову стратегію та зосередитися на онлайн-маркетингу: Збільшити свою присутність в Інтернеті, використовуючи такі платформи, як веб-сайти, соціальні мережі та онлайн-маркетплейси. Це допоможе охопити ширшу аудиторію та збільшити обсяги онлайн-продажів. Доцільно також використовувати цільовий маркетинг та визначити свою цільову аудиторію та зосередити свої маркетингові зусилля на ній. Це допоможе ефективніше використовувати свої ресурси та отримати більший відгук. Можна також створити чітке та переконливе маркетингове повідомлення, яке має бути чітким, лаконічним і переконливим. Воно має пояснювати, що пропонується та чому це цінне для клієнтів.

Потрібно також використовувати контент-маркетинг. Для цього створити цінний та цікавий контент, який допоможе залучити та утримати клієнтів. Це

може включати статті в блозі, відео, інфографіку та інші формати контенту. Можна також запропонувати знижки та акції, які можуть бути чудовим способом стимулювати продажі та залучити нових клієнтів.

Важливо також реалізувати заходи для розширення ринків збуту. Зокрема для виходу на нові ринки. Для цього потрібно розглянути можливість продажу своєї продукції на нових ринках, як в Україні, так і за кордоном. Це може допомогти збільшити обсяги продажів та диверсифікувати джерела доходу. Потрібно співпрацювати з іншими підприємствами у Волинській області, щоб пропонувати пакети продуктів або послуг. Це може допомогти охопити ширшу аудиторію та збільшити обсяги продажу. Доцільно брати участь у ярмарках та виставках, які є чудовим способом представити свою продукцію потенційним клієнтам.

Потрібно покращити обслуговування клієнтів за рахунок забезпечення виняткового їх обслуговування: Задоволені клієнти частіше повертаються за покупками та рекомендують ваш бізнес іншим. Потрібно збирати відгуки клієнтів, щоб зрозуміти, що їм подобається у вашому бізнесі, а що ні. Далі використовувати ці відгуки, щоб покращити свою продукцію, послуги та обслуговування клієнтів. Потрібно використовувати програми лояльності, які можуть допомогти заохотити повторні покупки та утримати клієнтів. Потрібно використовувати CRM-систему, яка може допомогти відстежувати взаємодію з клієнтами, управляти своїми продажами та покращувати обслуговування клієнтів.

Загалом реалізація зазначених пропозицій може забезпечити підвищення ефективності формування фінансових результатів малих підприємств регіону, що стане основою розробки стратегії їх розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М. Д., Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. Монографія. Київ : ТОВ «ПанТот», 2012. 280 с.
2. Вакульчик О. М., Протасова Є. В., Нечаєва А. А. Фінансовий результат підприємства: економічна сутність, особливості визначення та аналізу. *Бізнес-навігатор*. 2019. №1. С. 162-168.
3. Візіренко С. В., Копил Я. М. Удосконалення методики аудиту фінансових результатів діяльності підприємства та його фінансового стану. *Управління змінами та інновації*. 2021. №1. С. 18-23.
4. Власова Н. О., П'ятак Н. В. Фінансові результати підприємств промисловості: фактори формування : монографія. Харків : Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут», 2019. 60 с.
5. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2009.
6. Головне управління статистики у Волинській області: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.05.2024).
7. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.05.2024).
8. Дзямучич М. І. Фінансове забезпечення сталого розвитку регіону. *Економічний форум*. 2023. №3. С. 128-133.
9. Іванченкова Л. В., Ткачук Г. О., Скляр Л. Б. Проблемні питання оцінки фінансових результатів діяльності сучасного підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2019. №3-1. С. 84-88.
10. Іщенко Н. А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх формування. *Бізнес Інформ*. 2020. №5(508), С. 388-393.
11. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

12. Ковальова О., Іоргачова М. Фінансовий результат як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. №46.

13. Кононенко Ж. А., Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О. Фактори зміни величини фінансових результатів підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №1. С. 27-32.

14. Кузьменко Н., Бабіченко В., Циган Р. Механізм формування фінансових результатів у звіті лісогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. №33.

15. Кучеренко Т. Є., Михайловина С. О., Підлубна О. Д., Оляднічук Н. В. Фінансові результати діяльності: облік, порядок формування, удосконалення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки*. 2019. №5.

16. Лесюк А. С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. №15. С. 67-73.

17. Мардус Н. Ю., Чернишова Е. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «фінансові результати». *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2021. №4. С. 26–29.

18. Масюк Ю. В., Боюн В. Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економіка та держава*. №10. С. 93-96.

19. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посібник. Київ : Знання-Прес, 2002. 687 с.

20. Побережна Н. М., Савич В. Ф. Фінансові результати та відображення їх у звітності. *Регіональна економіка та управління*. 2020. №38.

21. Попович О. В., Тітаренко Л. І. Тлумачення економічної сутності категорії «фінансові результати». *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №3. С. 58-64.

22. Пчелинська Г. В., Кирилова М. В. Сучасна проблематика обліку фінансових результатів за видами діяльності підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2020. №6(262). С. 97-102.

23. Радіонова Н. Й., Гайдей І. С. Організаційні засади проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2019. №142. С. 136-148.

24. Рзаєва Т. Г., Сереветник О. В. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №3. С. 121-124.

25. Скалюк Р. В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2010. №18(1). С. 135-141.

26. Фальченко О., Яцина В., Кочетова Т. Особливості формування фінансових результатів сільськогосподарського підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2021. №2. С. 32-36.

27. Чиж Н. М., Дзямулич М. І., Потьомкіна О. В. Ефективність формування та використання ресурсів комерційних банків України. *Економічний форум*. 2017. №2. С. 337-343

28. Чиж Н. М., Урбан О. А., Дзямулич М. І. Перспективи нарощення кредитування в Україні. *Економічний форум*. 2021. №3. С. 139-144.

29. Шевчук К. В., Бондар В. І. Фінансові результати як економічна категорія та особливості відображення їх в обліку та звітності підприємства. *Економічні науки. Облік і фінанси*. 2019. №16(61). С. 158-166.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. Показники діяльності суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у 2016–2021 роках

	Усього	У тому числі підприємства				
		усього	великі	середні	малі	з них мікропідприємства
Кількість діючих суб'єктів господарювання, одиниць						
2016	47063	5041	5	302	4734	3953
2017	42157	5597	10	294	5293	4496
2018	39248	5917	12	314	5591	4729
2019	41138	6292	10	377	5905	5004
2020	41711	6047	8	365	5674	4782
2021	41089	6280	11	355	5914	5013
Кількість суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць						
2016	451	48	0	3	45	38
2017	405	54	0	3	51	43
2018	378	57	0	3	54	46
2019	398	61	0	4	57	48
2020	405	59	0	4	55	46
2021	401	61	0	3	58	49
Кількість зайнятих працівників, осіб						
2016	167300	99514	9728	61315	28471	11510
2017	165335	102096	15532	57192	29372	12640
2018	175246	109727	22219	58370	29138	11998
2019	186797	119302	18747	69891	30664	12785
2020	181553	114320	16410	67735	30175	12003
2021	180513	114150	17234	65237	31679	13081
Кількість найманих працівників, осіб						
2016	123361	97597	9728	61274	26595	9802
2017	126622	99943	15532	57149	27262	10696
2018	140097	107909	22219	58331	27359	10334
2019	149354	116705	18747	69831	28127	10476
2020	144405	112836	16410	67706	28720	10656
2021	143853	112299	17234	65207	29858	11352
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), тис.грн						
2016	116585319	104722665	26680546	62073764	15968355	5345786,5
2017	165999196	151572119	27534167	103386907	20651045	7256549,7
2018	190544710	172898020	41711853	105524656	25661511	8352739,5
2019	206721231	187582553	39124728	119204356	29253469	9896135,3
2020	199962826	178508653	40921672	103340285	34246695	10795919
2021	269012909	238567740	63272210	132328360	42967170	14462568

Примітка. Джерело [6-7].

Додаток Б

Таблиця Б.2. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2021 році у Волинській області

	Код за КВЕД-	Усього, одиниць	У тому числі							
			великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
			одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності
Усього		6280	11	0,2	355	5,6	5914	94,2	5013	79,8
Сільське, лісове та рибне господарство	A	967	–	–	57	5,9	910	94,1	819	84,7
Промисловість	B+C+D+E	871	7	0,8	112	12,9	752	86,3	536	61,5
Будівництво	F	468	–	–	24	5,1	444	94,9	369	78,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	1782	4	0,2	57	3,2	1721	96,6	1513	84,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	476	–	–	21	4,4	455	95,6	335	70,4
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	117	–	–	2	1,7	115	98,3	97	82,9

Інформація та телекомунікації	J	146	–	–	1	0,7	145	99,3	126	86,3
Фінансова та страхова діяльність	K	35	–	–	1	2,9	34	97,1	31	88,6
Операції з нерухомим майном	L	623	–	–	5	0,8	618	99,2	569	91,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	352	–	–	6	1,7	346	98,3	329	93,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	214	–	–	9	4,2	205	95,8	166	77,6
Освіта	P	40	–	–	–	–	40	100	30	75
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	112	–	–	57	50,9	55	49,1	25	22,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	25	–	–	2	8	23	92	18	72
Надання інших видів послуг	S	52	–	–	1	1,9	51	98,1	50	96,2

Примітка. Джерело [6-7].

